

Steunpunt GGz Utrecht

Altrecht geestelijke gezondheidszorg
Centrale cliëntenraad

BESCHERMINGSBEWIND

Een onderzoek naar het aanbod van beschermingsbewind en de ervaringen van GGZ cliënten in de regio Utrecht

Dit onderzoek is uitgevoerd door het Steunpunt GGz Utrecht in opdracht van de centrale cliëntenraad Altrecht.

Marja de Rooter, Steunpunt GGz Utrecht (redactie)
Ellen Beem, Stichting RIPAG MWU

Utrecht, mei 2007 (definitieve versie)

BESCHERMINGSBEWIND

Een onderzoek naar het aanbod van beschermingsbewind en de ervaringen van GGZ cliënten in de regio Utrecht

Het onderzoek naar beschermingsbewind is uitgevoerd in opdracht van de centrale cliëntenraad Altrecht. In november 2006 zijn de resultaten van het onderzoek gepubliceerd in een rapport. Deze versie is besproken met de CCR. Dit heeft geleid tot enkele aanpassingen. Financiering: gelden voor kwaliteitstoetsing CCR Altrecht.

Marja de Ruiters, Steunpunt GGz Utrecht (redactie)
Ellen Beem, Stichting RIPAG MWU

Dit rapport is een uitgave van en is te bestellen bij:

Steunpunt GGz Utrecht, Mgr. v.d. Weteringstraat 132a, 3581 EN Utrecht
per mail: steunpunt@ggzutrecht.nl, tel.nr. 030-2369320

Reproductie: B. Friedeman, Altrecht locatie Utrecht

Utrecht, mei 2007 (definitieve versie)

VOORWOORD

Op 1 september 1982 is de wet onderbewindstelling ter bescherming van meerderjarigen in werking getreden. Het beschermingsbewind is uitsluitend gericht op het beheer van het vermogen en is bedoeld voor mensen die door hun lichamelijke of geestelijke toestand tijdelijk of blijvend niet in staat zijn om hun financiële belangen te behartigen. Het aantal lopende bewindzaken in Nederland werd op 1 januari 2001 geschat op 48.000 dossiers. Ongeveer 20% daarvan kan toegerekend worden aan de doelgroep psychiatrische patiënten. Een deel hiervan woont (langdurig) in een psychiatrisch ziekenhuis of in een beschermende woonvorm. Een ander deel woont, meestal met (langdurige) begeleiding, zelfstandig.

Veel cliënten hebben een professioneel bewindvoerder. Dat kan een aan de zorg gelieerde stichting zijn die met vrijwilligers werkt, maar ook een klein bureau of groot kantoor dat er zijn brood mee moet verdienen. Ook zijn er cliënten die een familielid als bewindvoerder hebben. Kortom: een grote variatie in aanbod.

Omdat er weinig richtlijnen zijn voor het uitvoeren van de taak betekent dat tevens een groot verschil in uitvoering. De bewindvoerder wordt geacht een aantal taken uit te voeren die gericht zijn op het beheer van het vermogen. Hoe de bewindvoerder invulling aan die taak geeft en of de cliënt daar tevreden over is wordt nergens beschreven of gewaarborgd. In de jaarlijkse afrekening aan de kantonrechter wordt verantwoording afgelegd over inkomsten en uitgaven van de cliënt. Naar de kwaliteit van de dienstverlening wordt niet gevraagd. Cliënt en bewindvoering moeten dat onderling regelen. Cliënten weten echter niet wat ze kunnen of mogen verwachten en waar ze qua dienstverlening recht op hebben.

Als cliënten een goede bewindvoerder hebben kan beschermingsbewind een rustgevende gedachte zijn. Je financiële zaken zijn in goede handen. Als een cliënt te maken krijgt met een bewindvoerder die het minder goed doet brengt dat veel onrust teweeg. Maar wat is een goede bewindvoerder? Waar moet die aan voldoen? Zijn de verwachtingen die een cliënt heeft reëel? Een beroepsmatige bewindvoerder kan, als je naar de uurvergoeding kijkt, maar weinig tijd per cliënt besteden. De contactmomenten kunnen er daardoor bij inschieten, terwijl een cliënt die juist heel belangrijk vindt en dat ook veel klachten kan voorkomen.

In dit rapport beschrijven we de uitkomsten van een onderzoek onder 50 cliënten naar hun ervaringen met beschermingsbewind. Tevens beschrijven we de formele procedure en richtlijnen en schetsen we een beeld van verschillende soorten bewindvoerders die in de regio Midden-Westelijk Utrecht actief zijn. Het rapport eindigt met aanbevelingen op het gebied van informatieverstrekking, werkafspraken en kwaliteitsbewaking en gaat ook in op alternatieven voor beschermingsbewind.

Dit rapport kan gezien worden als eerste stap in een meer op maat afgestemde financiële dienstverlening aan GGZ cliënten. Er valt nog veel te verbeteren. Het is goed dat cliënten daarover nu zelf hun stem laten horen. Aan de uitvoerders (kantonrechters, bewindvoerders) en belangenbehartigers (branche-organisatie bewindvoerders, cliëntenraden en cliëntenbelangenorganisaties) nu de taak om de aanbevelingen in beleid om te zetten.

We danken de centrale cliëntenraad van Altrecht voor de opdracht tot dit onderzoek en werken graag mee aan concrete uitvoering van de aanbevelingen. Met name op het gebied van informatieverstrekking kan het Steunpunt GGZ Utrecht hierin een rol spelen.

Marja de Ruiter, projectleider

INHOUDSOPGAVE

Afkortingen	3
Aanbevelingen	5
1. Aanleiding tot het onderzoek	7
1.1 Chronologische stappen	
1.2 WSNP, Beschermingsbewind, Ondercuratelestelling, Budgetbeheer	
1.3 Verloop onderzoek	
2. Doelstelling en onderzoeksopzet	10
2.1 Doelstelling	
2.2 Fase 1: vooronderzoek	
2.3 Fase 2: opstellen vragenlijst, en werving en selectie deelnemers,	
2.4 Fase 3: verwerking gegevens en aanbevelingen	
2.5 Verwachte resultaten	
2.6 Uitwerking onderzoek	
2.7 Aantal beschermingsbewinden	
3. Literatuurverkenning	12
3.1 Het beschermingsbewind nader onderzocht	
3.2 Een onderzoek naar de mogelijkheden van beschermingsbewind voor dak en thuislozen	
3.3 Onderzoek naar hulp bij financiën en administratie	
4. Begrippen en procedures	15
4.1 Curatele, onderbewindstelling en mentorschap	
4.2 WSNP (Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen)	
4.3 Beschermingsbewind	
4.3.1 Aanvraag, aanvang, duur en omvang van het bewind	
4.3.2 (On)bevoegdheid van de onderbewindgestelde en bewindvoerder	
4.3.3 Aansprakelijkheid bewindvoerder	
4.4 Landelijk Overleg Kantonsectorvoorzitters (LOK)	
4.4.1 Wat kan een cliënt van een bewindvoerder verwachten?	
4.4.2 Beloning bewindvoerder	
4.4.3 Beschikbare tijd	
4.5 Branchevereniging BPBI	
4.6 Budgetbeheer	
5. Bewindvoerders in de regio MWU en hun werkwijze	23
5.1 Stichting Bewindvoering Regio Utrecht	
5.2 Stichting Bewindvoering en Vermogensbeheer Nu voor Later	
5.3 OBIN	
5.4 Stichting CAV	
5.5 Stichting Kompas voor zorg en dienstverlening	

5.6	Budgetbeheerbureau Heuvel en Rivierenland	
5.7	Stichting Humanitas Inkomensbeheer	
5.8	Bewindvoerderskantoor Kroezen	
5.9	Kredietbank Utrecht	
5.10	Stadsgeldbeheer	
6.	Onderzoeksopzet	28
6.1	Onderzoeksmethode	
6.2	Design	
6.3	Onderzoekspopulatie	
6.4	Werving	
6.5	Vragenlijst	
6.6	Gegevensbeschrijving	
7.	Onderzoeksresultaten	30
7.1	Respons	
7.2	Demografische en achtergrondgegevens van de cliënten	
7.3	Onderzoeksvraag en deelvragen	
7.3.1	Wat is de aanleiding voor het instellen van het beschermingsbewind?	
7.3.2	Wie heeft en hoe is het beschermingsbewind aangevraagd?	
7.3.3	Hoe is de cliënt geïnformeerd en welke informatie heeft hij ontvangen?	
7.3.4	Heeft de cliënt voorkeur voor een bewindvoerder en is deze voorkeur gehonoreerd?	
7.3.5	Wanneer is het bewind ingesteld?	
7.3.6	Wie onderhoudt het contact met de bewindvoerder?	
7.3.7	Hoe is de contactfrequentie en is deze naar tevredenheid van de cliënt?	
7.3.8	Wat zijn de taken van de bewindvoerder en welke kosten worden hiervoor in rekening gebracht?	
7.3.9	Welke afspraken heeft de bewindvoerder met de cliënt gemaakt?	
7.3.10	Zijn er nieuwe schulden gemaakt?	
7.3.11	Aan wie legt de bewindvoerder verantwoording af?	
7.3.12	Zijn er conflicten tussen de bewindvoerder en cliënt geweest? Zo ja, hoe zijn deze opgelost?	
7.3.13	Wat levert het voor de cliënt op om onder bewind gesteld te zijn?	
7.3.14	Welke alternatieven heeft de cliënt voor bewindvoering?	
7.3.15	Welke suggesties heeft de cliënt ter verbetering van het bewindvoederschap?	
8.	Samenvatting, conclusies en aanbevelingen	39
8.1	Fase 1: vooronderzoek	
8.2	Fase 2: werving en selectie deelnemers, opstellen vragenlijst	
8.3	Fase 3: verwerking gegevens en aanbevelingen	
8.3.1	Informatieverstrekking, aanbevelingen	
8.3.2	Werkafspraken en kwaliteitsbewaking, aanbevelingen	
8.3.3	Tevredenheid en alternatieven, aanbevelingen	
	Literatuurlijst / Samenstelling begeleidingscommissie	52
	Bijlagen: wervingsaffiche en vragenlijst	55

AFKORTINGEN en BEGRIPPEN

APZ	Algemeen Psychiatrisch Ziekenhuis
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BPBI	Branchevereniging voor Professionele Bewindvoerders en Inkomensbeheerders
BW	Beschermd wonen
BZW	Begeleid Zelfstandig Wonen
CAV	stichting CAV is een bewindvoerderskantoor
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
LOK	Landelijk Overleg Kantonsectorvoorzitters
MWU	Midden Westelijk Utrecht
NUOVA	failliete bewindvoerdersorganisatie
OBIN	Organisatie voor Bewindvoering en Insolventie Nederland
OGGZ	Openbare Geestelijke gezondheidszorg
PGB	Persoonsgebonden Budget
RIBW	Regionale Instelling voor Beschermd Wonen
RIPAG	Regionaal Informatiesysteem met gegevens over geleverde zorg aan cliënten in de Utrechtse GGZ
SBRU	Stichting Bewindvoering Regio Utrecht
SBWU	Stichting Beschermende Woonvormen Utrecht
SPSS	applicatie voor statistische bewerking van gegevens
VOF	Vennootschap onder firma
VU	Vrije Universiteit
WSNP	Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen

Rechtbank of kantongerecht?

Vroeger was het kantongerecht een apart gerecht naast de rechtbanken, gerechtshoven en de Hoge Raad. De kantongerechten zijn opgegaan in de rechtbanken. De term 'kantonrechter' is echter blijven bestaan.

Er zijn 19 rechtbanken in Nederland. Elke rechtbank bestaat uit vier sectoren: de sector straf, de sector civiel, de sector bestuur en de sector kanton. In 57 plaatsen is een locatie van de rechtbank gevestigd waar een kantonrechter zitting heeft.

(bron: brochure Curatele, bewind en mentorschap, Ministerie van Justitie, maart 2005 en www.rechtspraak.nl. Op die site is ook een uitgebreide juridische begrippenlijst te vinden).

Het onderzoek naar de ervaringen van GGZ cliënten in de regio Utrecht met beschermingsbewind heeft veel aanbevelingen opgeleverd. Op verzoek van de centrale cliëntenraad Altrecht, de opdrachtgever van het onderzoek, worden de aanbevelingen die zij het belangrijkste vinden hieronder kort opgesomd. Daarachter volgt de door de onderzoekers opgestelde complete lijst met aanbevelingen. Deze vindt u, voorzien van toelichting, ook in hoofdstuk 8.3

Aanbevelingen, die naar aanleiding van het rapport, in volgorde van belangrijkheid opgesteld zijn door de Centrale Cliëntenraad van Altrecht

1. Een duidelijke taak en functie-omschrijving voor bewindvoerders maken, die ook wettelijk is vastgelegd.
2. Een duidelijke klachtenprocedure en klachtencommissie. Zorg dat er standaard voorbeelden van klachtbrieven klaar liggen, waar cliënten gebruik van kunnen maken.
3. Een folder waarin uitgelegd wordt wat beschermingsbewind inhoudt en wat de rechten en plichten van bewindvoerder en onderbewindgestelde zijn.
4. Vaste contactmomenten tussen cliënt en bewindvoerder.
5. Werkafspraken over wat er wel en niet door de bewindvoerder gedaan wordt.
6. Geen bewindvoering meer voor onbepaalde tijd. Door regelmatige evaluatie kan bekeken worden of de cliënt qua financieel beheer zelf meer aankan.
7. Een (kosteloze) vorm van budgetbeheer voor GGZ cliënten, bijvoorbeeld zoals Stadsgeldbeheer die biedt.

Op de volgende bladzijden volgen de aanbevelingen die door de onderzoekers opgesteld zijn.

Aanbevelingen met betrekking tot informatieverstrekking

1. Voor GGZ cliënten is beschermingsbewind niet altijd levenslang of permanent nodig. Aan zowel de kantonrechters als aan de cliënt en betrokkenen (familie, hulp en dienstverleners) wordt geadviseerd om bij aanvang van het beschermingsbewind een bepaalde periode af te spreken. Aan het eind van die periode kan de situatie opnieuw bekeken worden. Voor de cliënt en betrokkenen kan een in zicht komend evaluatiemoment een goede reden en een stimulans zijn om te gaan zoeken naar alternatieven, zoals budgetbeheer.
2. Bij de opzet van het onderzoek is al rekening gehouden met het maken van een folder, waarin duidelijk uitgelegd wordt wat beschermingsbewind inhoudt en wat de rechten en plichten van bewindvoerder en onderbewindgestelde zijn. In de folder moeten ook begin en eind van beschermingsbewind, kosten en alternatieven aan de orde komen. Gezien de uitkomsten van het onderzoek gaat het Steunpunt GGz Utrecht deze folder op korte termijn ook maken. Cliënten die overwegen om beschermingsbewind aan te vragen of waarvoor bewindvoering aangevraagd wordt, worden geadviseerd om eerst de folder goed te lezen en door te spreken met betrokkenen, zodat ze weten waar ze aan beginnen. Ook kan de kantonrechter bij het aanstellen van een bewindvoerder aan de folder refereren.
3. Een folder met een overzicht van de bewindvoerders die in de regio MWU actief zijn is noodzakelijk, omdat die er momenteel niet is en veel mensen niet weten waar ze een bewindvoerder kunnen vinden. In de folder zal ook aangegeven worden wat de verschillen in werkwijze en kosten tussen de bewindvoerders zijn (familie, vrijwilligers, professioneel maar werkend met vrijwilligers, professioneel en werkend met beroepskrachten, eenmanszaken et cetera). Cliënten die daartoe in staat zijn kunnen zich dan (al dan niet met behulp van betrokkenen) oriënteren en weloverwogen een beslissing maken. Het Steunpunt GGz Utrecht zal deze folder maken. Hulp van anderen hierbij om het overzicht compleet te krijgen is noodzakelijk. De folder zou in ieder geval bij het kantongerecht op te vragen moeten zijn.

Aanbevelingen m.b.t. werkafspraken en kwaliteitsbewaking

4. Maak aan het begin van de bewindvoering voor de cliënt inzichtelijk wat het vaste takenpakket van de bewindvoerder is en welk geldbedrag hier tegenover staat. Maak ook duidelijk hoeveel tijd de bewindvoerder per week voor de cliënt beschikbaar heeft. Geef ook aan wat voor taken niet onder het takenpakket vallen en welke kosten hiervoor in rekening gebracht worden.
5. Een vaste wekelijkse of dagelijkse spreekuurmogelijkheid geeft de cliënt zelf de mogelijkheid om contact op te nemen als er bijvoorbeeld een urgente situatie is. Ook voor begeleiders van cliënten is een vast contactmoment prettig. Als de cliënt de neiging heeft om elke dag te gaan bellen kan het afspreken van een vast contactmoment ook rust bieden aan de bewindvoerder. Hij kan dan de cliënt op de gemaakte afspraak wijzen.
6. Neem als bewindvoerder ook eens het initiatief tot contact en zorg er in ieder geval voor dat cliënt en bewindvoerder elkaar af en toe ontmoeten, zodat er (voor zover mogelijk) een financiële vertrouwensband kan ontstaan. Een periodieke evaluatie door bewindvoerder en cliënt (eventueel in het bijzijn van een hulp of dienstverlener) kan helpen om conflicten te voorkomen.

7. Het is onduidelijk hoe bewindvoedersorganisaties de kwaliteit van hun dienstverlening toetsen. De branche-organisatie BPBI toetst vooral de organisatie, waarbinnen de bewindvoerder actief is. De werkzaamheden van de bewindvoerder zelf worden niet getoetst. Aan de bewindvoeders(organisaties) daarom de aanbeveling om de klanttevredenheid (onder cliënten, maar ook intern bij de eigen bewindvoeders) door een onafhankelijke instelling periodiek te laten toetsen. Ook familiebewindvoeders en vrijwilligers behoren regelmatig na te gaan of zij nog steeds naar wens van de cliënt handelen.
8. Als de cliënt voor zijn/haar klacht geen gehoor vindt bij de organisatie zou de klacht bij het kantongerecht waar de cliënt woont gedeponneerd moeten kunnen worden. Als het kantongerecht regelmatig klachten krijgt over een bepaalde persoon of organisatie dient een onderzoek ingesteld te worden.
9. Als een GGZ instelling van haar cliënten en/of hulp en dienstverleners regelmatig klachten hoort over een bepaalde organisatie of bepaalde bewindvoerder, kan zij zelf ook actie op deze klachten ondernemen. Cliënten en medewerkers voelen zich dan ook serieus genomen door de instelling waarvoor ze werken of waarvan ze hulp krijgen.

Aanbevelingen m.b.t. alternatieven voor bewindvoering

10. Voor GGZ cliënten zijn er op dit moment weinig alternatieven voor beschermingsbewind. Aanbevolen wordt om meer variatie in het aanbod te maken en om bepaalde mogelijkheden, zoals hulp bij administratie thuis, ook voor GGZ cliënten beschikbaar te maken.
11. Voor cliënten die langdurig aangewezen zijn op het beheer van financiën en die tegelijkertijd ondersteunende begeleiding vanuit een GGZ instelling ontvangen, zou een traject bij Stadsgeldbeheer een alternatief kunnen zijn. De kosten daarvoor zouden uit de AWBZ betaald moeten worden. Hulp bij financiën is immers onderdeel van ondersteunende begeleiding, die ook uit de AWBZ betaald wordt. Door intensieve hulp bij financiën te scheiden van andere taken van de woonbegeleider of casemanager, kan de begeleidingsrelatie zuiver gehouden worden en is er meer tijd voor begeleiding op andere levensgebieden.

1. AANLEIDING TOT HET ONDERZOEK

Mensen met langdurige of ernstige psychiatrische problemen krijgen vaak te maken met een bewindvoerder. Dit in het kader van schuldsanering (WSNP), ofwel om schulden te voorkomen (beschermingsbewind): een combinatie is mogelijk. Voor veel mensen is het logisch om zelf je geld te beheren; om zelf te bepalen hoe je met je geld omgaat. Als je psychisch wat in de war bent, kan het uit handen geven van het beheer van je geld een geruststellende gedachte zijn: een hele zorg minder. In de praktijk loopt het vaak anders dan vooraf gedacht en worden de beperkingen van het onder bewind staan soms pijnlijk duidelijk.

Bewindvoering: een onderwerp dat veel cliënten, maar ook hulp- en dienstverleners bezig houdt. Waar veel mensen vragen over blijken te hebben en ervaringen over willen delen: vandaar ook dit onderzoek. In dit rapport wordt aandacht gegeven aan bewindvoering en de rechten en plichten die daarmee samenhangen. Wat mogen cliënten van een bewindvoerder verwachten, waar moeten ze zelf nog op letten. Zijn er alternatieven mogelijk? Waar vind je een goede bewindvoerder?

1.1 Chronologische stappen

September 2003: bij de sociaal juridisch dienstverlener van de Wegwijswinkel en bij de centrale cliëntenraad van Altrecht komen veel klachten binnen over bewindvoering. De ontevredenheid van cliënten over hun bewindvoerders is groot. Eén van de aanleidingen voor de veelheid aan klachten is het faillissement van de stichting NUOVA, waar veel GGZ cliënten de dupe van zijn geworden.

Het Platform GGZ Utrecht zet in september 2003 bewindvoering op de agenda van de ledenvergadering. In het kader daarvan wordt een notitie opgesteld door Marry Mos (ondersteuner Platform) en Marcia Kroes (sociaal juridisch medewerker Wegwijswinkel). In de notitie worden een vijftal aandachtspunten genoemd die leiden tot ontevredenheid bij GGZ cliënten:

- verlies van zeggenschap, dat leidt tot afhankelijkheid
- gebrek aan inzicht in de eigen financiële situatie
- weinig keuzevrijheid bij aanstellen en wisselen van bewindvoerder
- slechte informatie over rechten en plichten
- geen controle op de kwaliteit van de bewindvoerder.

1 Zeggenschap / afhankelijkheid

Met bewindvoering geven cliënten de zeggenschap over hun financiën uit handen. Er kan alleen nog maar binnen kleine marges beslist worden over eigen uitgaven. Voor elke extra uitgave die niet uit het leefgeld betaald kan worden moet toestemming gevraagd worden aan de bewindvoerder. Dat voelt soms als ongewenste bemoeienis met privé-zaken en levensstijl. Met bewindvoering worden cliënten afhankelijk van de werkwijze van de bewindvoerder. Als die het leefgeld te laat betaalt, rekeningen laat liggen waardoor er incassokosten komen of gas en licht afgesloten worden, dan zijn cliënten daar de dupe van, terwijl ze er zelf weinig aan kunnen doen.

2 Inzicht in eigen financiële situatie, overzicht over uitgaven en inkomsten

Cliënten hebben recht op informatie over hun geldzaken, maar krijgen die vaak niet of maar heel sporadisch. Menigeen krijgt geen kopieën van zijn afschriften van zijn bewindvoerder en

heeft geen inzicht in zijn eigen financiële situatie en weet dus niet hoe hoog de schulden zijn of hoe groot het positieve saldo is. Veel cliënten weten niet wat hun bestedingsruimte is en als ze er bij hun bewindvoerder om vragen, krijgen ze die informatie niet altijd. De ervaring is dat als een instelling of hulpverlener belt voor informatie over het saldo, hij of zij die wel krijgt.

3 *Keuzevrijheid*

Kunnen cliënten kiezen wie hun bewindvoerder wordt? Kan er gewisseld worden van bewindvoerder op het moment dat blijkt dat het niet klikt. Is het mogelijk om, voordat de rechtbank de bewindvoerder benoemt, eerst een kennismaking- en afsprakenperiode in te lassen? De praktijk laat een groot tekort zien aan bewindvoerders en er is geen overzicht van bewindvoerders waartussen cliënten kunt kiezen. Het is vaak 'graag of niet'. Het is niet zo makkelijk om van een eenmaal benoemde bewindvoerder af te komen. Een aanvraag hiertoe bij de rechter laat niet altijd het gewenste resultaat zien.

4 *Informatie over rechten en plichten*

Veel cliënten zijn niet op de hoogte van hun rechten en plichten, weten bijvoorbeeld niet dat ze recht hebben op kopieën van hun afschriften. Goede voorlichting is noodzakelijk om rechten te kunnen verwezenlijken. Wat hoort tot het basispakket aan taken van een bewindvoerder en waarvoor mag hij een extra tarief vragen? Hoeveel tijd is er beschikbaar voor telefonisch of mondeling contact?

5 *Controle op kwaliteit bewindvoerder*

Wie houdt er controle op de kwaliteit van de bewindvoerder? Wat mag een cliënt van een bewindvoerder verwachten? Het is vaak onduidelijk waar men terecht kan met klachten en niet iedereen weet daar de weg in of heeft er energie voor.

Controle op de kwaliteit van dienstverlening is noodzakelijk. Dat laten de klachten die bij de Wegwijswinkel binnenkomen duidelijk zien. Die gaan over ernstige financiële misstanden, zoals rekeningen van vaste lasten niet betaald, geld dat opeens weg was en niet verantwoord kon worden. Eén bewindvoerder had het zo slecht gedaan dat een cliënt al twee jaar zonder ziekenfondsverzekering rondliep en geen brand/inbraakverzekering meer had.

Mei 2004

Er is inmiddels een onderzoeksvoorstel op papier gezet door het Steunpunt GGz Utrecht, de Wegwijswinkel en de centrale cliëntenraad Altrecht. Gezocht wordt naar financiering van het onderzoek. Besloten wordt dat de centrale cliëntenraad van Altrecht het onderzoek wil gaan betalen met geld dat zij van het zorgkantoor krijgt om de kwaliteit van de zorg te toetsen. Er wordt toestemming gevraagd en gekregen van het zorgkantoor. Op 12 mei wordt, vooruitlopend op de start van het onderzoek, in samenwerking met dagactiviteitencentrum de Boog een themamiddag georganiseerd over dit onderwerp.

Op deze middag wordt informatie gegeven over (het verschil tussen) beschermingsbewind en de WSNP (Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen). Ook zijn enkele bewindvoerdersorganisaties aanwezig om iets over de praktijk van bewindvoering te kunnen vertellen.

Op de middag wordt veel geklaagd over slechte bewindvoerders. Veel aanwezigen hebben een WSNP-regeling. Er is behoefte aan onderzoek naar de ervaringen van mensen met bewindvoering en aan een folder met rechten en plichten. Ook de bewindvoerdersorganisaties zelf en de branche-organisatie, die eind 2003 opgericht is, zijn geïnteresseerd in de uitkomsten van een dergelijk onderzoek.

1.2 WSNP, Beschermingsbewind, Ondercuratelestelling, Budgetbeheer

Tijdens de formulering van het onderzoeksvoorstel en ook op bovengenoemde themamiddag blijkt dat het verschil tussen de WSNP en Beschermingsbewind voor veel mensen niet duidelijk is. Beiden zijn wettelijke maatregelen en bij beiden is er sprake van een bewindvoerder. Sommige GGZ cliënten zitten in een WSNP traject en hebben daarnaast ook te maken met beschermingsbewind of ondercuratelestelling. Een niet wettelijke maatregel is budgetbeheer of inkomensbeheer. De begrippen worden nader toegelicht in hoofdstuk 4.

Bij het WSNP traject moet 3 jaar lang een strak financieel regime worden gevolgd. Het traject is aan regels gebonden, Er is geen keuzevrijheid en van tevoren staat vast hoeveel iemand 3 jaar lang wekelijks te besteden heeft. Het Beschermingsbewind is aan minder regels gebonden en kent verschillende soorten bewindvoerders, waardoor de uitvoeringspraktijk anders is. Besloten wordt daarom om het onderzoek uitsluitend op cliënten met beschermingsbewind te richten.

1.3 Verloop onderzoek

Het Steunpunt GGz Utrecht is op 1 januari 2005 gestart met het onderzoek. De gegevensverzameling is eind 2005 afgerond. Fase 1 begon met een inventarisatie, gericht op de bestaande situatie zoals bekend vanuit literatuur en/of regionale rapportages. Fase 2 betrof de ontwikkeling van een vragenlijst, gericht op het verzamelen van kwalitatieve en deels kwantitatieve informatie. Ook het werven van deelnemers en het verzamelen van onderzoeksgegevens vond in deze fase plaats. Het verwerken van de gegevens, het schrijven van het rapport en het formuleren van conclusies en aanbevelingen (fase 3) vonden in 2006 plaats.

Door omstandigheden heeft de gegevensverzameling, het verwerken van de gegevens en het schrijven van de onderzoeksrapportage langer geduurd dan gepland. De vanuit de vragenlijsten verzamelde gegevens zijn verwerkt in een beschrijvende rapportage. In het rapport wordt ook ruim aandacht besteed aan begripsbepaling. Daarnaast wordt een (niet compleet) overzicht gegeven van bewindvoerders die in de regio Midden en West Utrecht actief zijn.

Het onderzoek is inhoudelijk begeleid door een begeleidingscommissie (voor samenstelling zie bijlage), die ook de verschillende conceptrapportages kritisch heeft gelezen. Door veranderde omstandigheden bij de Wegwijswinkel heeft die geen rol meer in het onderzoek gespeeld.

2. DOELSTELLING EN ONDERZOEKSOPZET

2.1 Doelstelling

In de onderzoeksopzet (november 2004) is de doelstelling als volgt omschreven:

Ervaringen en wensen van cliënten ten aanzien van bewindvoering in kaart brengen en een goede informatievoorziening rond bewindvoering bewerkstelligen. Doelstelling is tevens om te achterhalen waardoor mensen in financiële problemen komen en wat je kunt doen om problemen te voorkomen.

Uit het onderzoek moet een beeld naar voren komen van welke bewindvoedersorganisaties er in de regio MWU actief zijn, waar zij aan moeten voldoen, wat de criteria zijn waarop de cliënt beoordeelt, wat de voor en nadelen zijn om een familielid als bewindvoerder te hebben, aan welke informatie de cliënt behoefte heeft, hoe die het beste gerealiseerd kan worden en of er alternatieven voor beschermingsbewind zijn.

2.2 Fase 1: vooronderzoek

- a. Hoeveel GGZ cliënten in de regio MWU hebben (naar schatting) te maken met beschermingsbewind?
- b. Zijn er elders onderzoeken geweest? Wat zijn de bevindingen?
- c. Feiten rond de procedure bewindvoering, rechten en plichten bewindvoerder en onder bewindgestelde. Belangrijke aspecten:
 - benoemingsprocedure en invloed van de cliënt hierop
 - waar bestaat dienstenpakket bewindvoerder uit, gebruikmaking van financiële regelingen (bijvoorbeeld bijzondere bijstand, PGB)
 - bejegening (gedragscode), communicatie (hoeveelheid tijd) en verantwoording
 - tarieven
 - klachtenprocedure
- d. Welke bewindvoeders zijn er in de regio MWU actief? (professionele - wel en niet beroepsmatige - organisaties, aan de hulpverlening gelieerde stichtingen die met vrijwilligers werken, familie)
- e. Vaststellen (omvang) doelgroep voor vragenlijst en interviews.

2.3 Fase 2: Opstellen vragenlijst, werving deelnemers, gegevensverzameling

Uitgangspunt is dat de kwaliteit van de informatie belangrijker is dan een grote omvang van de onderzoeksgroep. Er wordt gewerkt met gestructureerde vragenlijsten, die zelfstandig of met begeleiding van de projectmedewerker ingevuld kunnen worden. De vragenlijsten zijn opgesteld op basis van de informatie zoals verzameld in fase 1. In de vragenlijst is voldoende ruimte voor eigen inbreng van de respondent. Bovendien zijn de vragenlijsten zodanig opgesteld dat ze als "zelf score lijst" kunnen worden ingevuld, of op basis van een semi-gestructureerd interview afgenomen kunnen worden door een geïnstrueerde projectmedewerker.

Gestreefd wordt naar minimaal 25 zelfstandig ingevulde vragenlijsten en 25 vragenlijsten die met behulp van de projectmedewerker ingevuld worden. Hierdoor is meer interactie mogelijk en kan er doorgevraagd worden op voor het onderzoek belangrijke elementen. Respondenten worden geworven in de regio Midden-Westelijk Utrecht en zijn cliënt van een GGZinstelling, de Wegwijswinkel en/of bezoeker van een dagactiviteitencentrum. Voorwaarde is dat ze recente ervaring hebben met beschermingsbewind.

2.4 Fase 3: Verwerking gegevens en aanbevelingen

In deze fase worden gegevens verwerkt en geanalyseerd. De resultaten worden doorgesproken met een begeleidingscommissie, waarin o.a. mensen zitten die zelf ervaring hebben met beschermingsbewind. Het onderzoek zal uitmonden in aanbevelingen, die aan de opdrachtgever (= centrale cliëntenraad Altrecht) gepresenteerd zullen worden.

2.5 Te verwachten resultaten

Naar verwachting zal het onderzoek de volgende resultaten opleveren:

- criteria waar een 'goed bewindvoerder' aan moet voldoen
- inzicht in waar cliënten wel en niet tevreden over zijn
- mogelijke alternatieven voor beschermingsbewind
- een folder waarin duidelijk uitgelegd staat wat de rechten en plichten van bewindvoerder en onder bewindgestelde zijn
- een overzicht van bewindvoerders die in de regio MWU actief zijn.

2.6 Uitwerking onderzoek

In de hoofdstukken 3, 4 en 5 komen achtereenvolgens de literatuurverkenning, begrippen en procedures en de in de regio MWU actieve bewindvoerders aan de orde. Er is in het rapport veel aandacht besteed aan begripsbepaling, omdat onbekendheid met de rechten en plichten van het bewindvoederschap veel onduidelijkheid bij de onderbewindgestelde en zijn hulp of dienstverlener veroorzaakt. Om de uitkomsten van het onderzoek goed te kunnen beoordelen is kennis van de begrippen en feiten noodzakelijk.

2.7 Aantal beschermingsbewinden

Bij het kantongerecht Utrecht is navraag gedaan naar het aantal lopende beschermingsbewinden. Begin 2005 was dat aantal 3893, waarvan er 2731 onder de locatie Utrecht en 1162 onder de locatie Amersfoort vallen. Uit een dossieronderzoek van Blankman (zie hoofdstuk 3) bij 12 kantongerechtgerechten (248 dossiers) over de periode 1985 tot het jaar 2000 blijkt dat bijna 20% daarvan psychiatrisch patiënt is. Voor de regio Utrecht komen we dan grofweg uit op 550 bewinden. Bij verstandelijk gehandicapten en psychogeriatrische patiënten wordt ook veelvuldig gebruik gemaakt van beschermingsbewind.

3. LITERATUURVERKENNING

Er is gezocht naar eerdere onderzoeken op het gebied van beschermingsbewind. Onderzoeken die de ervaringen van cliënten met beschermingsbewind beschreven zijn niet gevonden. Wel stuitte we op een onderzoek van de Vrije Universiteit uit 2002 “Onderbewindstelling ter bescherming van meerderjarigen: het beschermingsbewind nader onderzocht”¹. Doel van dat onderzoek was het beschrijven van de toepassing van het beschermingsbewind en het in kaart brengen van inspanningen en discrepanties tussen de wettelijke regeling en de praktijk.

Andere interessante onderzoeken in de regio Utrecht zijn de rapporten van de Tussenvoorziening (2004) en de SBWU (2005 en 2006). De 3 genoemde onderzoeken worden hieronder beschreven.

3.1 Het beschermingsbewind nader onderzocht, Blankman e.a., VU, 2002

De verwachting bij de inwerkingtreding van de wet onderbewindstelling ter bescherming van meerderjarigen op 1 september 1982 was dat er 100.000 verzoeken tot instellen van beschermingsbewind zouden komen (50.000 ten behoeve van verstandelijk gehandicapten en psychiatrische patiënten en 50.000 ten behoeve van bejaarden). Daarnaast werd een jaarlijkse toevloed van 10.000 verzoeken per jaar verwacht. Dat aantal wordt niet gehaald. Het jaarlijkse aantal is stijgende van 6.333 in 1997 tot 7.549 in het jaar 2000, blijkt uit gegevens van 58 van de 60 kantongerechten. Het aantal lopende bewindzaken werd op 1 januari 2001 geschat op 48.000 dossiers, variërend van 120 tot plusminus 2.000 per kantongerecht. Op basis van onderzoek naar 248 dossiers (van 12 kantongerechten en onderzocht over de periode 1985 tot het jaar 2000) kwam men tot de volgende verdeling rechthebbenden:

Verstandelijk gehandicapt	38%
Psychogeriatrisch	29%
Psychiatrisch	18%
Somatisch	3%
Drank/drugs/gokverslaafd	1%
Anders/onbekend	11%

Het aandeel psychiatrische patiënten in het onderzoek omvat 43 dossiers (23 mannen en 20 vrouwen). De leeftijdscategorie 41-74 jaar is verreweg het sterkst vertegenwoordigd (56%). Het grootste deel van de onderbewindgestelde psychiatrische patiënten verbleef in een psychiatrisch ziekenhuis (61%). 20 procent was zelfstandig wonend.

Onderzocht is ook wie bewindvoerder wordt. Opvallend is dat bij de psychiatrische patiënten in 30% van de gevallen een professioneel bewindvoerder is aangesteld, terwijl dat bij psychogeriatrische patiënten en verstandelijk gehandicapten respectievelijk 12 en 6% is.

Een reden hiervoor wordt helaas niet gegeven. Als er sprake is van veel schulden wordt ook eerder een professionele bewindvoerder benoemd.

Het zijn vooral familieleden van de betrokkene en/of de betrokkene zelf die een verzoek tot het instellen van beschermingsbewind indienen. De Officier van Justitie komt er vooral bij psychiatrische patiënten aan te pas. De voorkeur van de cliënt werd vrijwel altijd gehonoreerd.

¹ Onderbewindstelling ter bescherming van meerderjarigen : het beschermingsbewind nader onderzocht. K. Blankman, I.G. Oehlers-Oosterhof, H.C.D.M. Oomens, W.M.E.H. Beijers. - Amsterdam : Vrije Universiteit, 2002. - 92 p. - ISBN 9074582206

In vrijwel alle 248 dossiers werd het bewind voor onbepaalde tijd ingesteld en eindigt het pas bij het overlijden van de rechthebbende. In 15% van de dossiers werd tussentijds een andere bewindvoerder benoemd.

In de samenvatting van het onderzoek staat dat professionele bewindvoerders vaak niet in staat zijn tot frequent contact met de onderbewindgestelde. Sommige rechtspersonen huldigen zelfs de opvatting dat persoonlijk contact tussen bewindvoerder en rechthebbende in het geheel niet nodig is. Familiebewindvoerders tonen meer betrokkenheid bij de rechthebbende, omdat ze vaak ook mentorachtige taken uitvoeren.

3.2 De Tussenvoorziening: beschermingsbewind voor dak en thuislozen?

De Tussenvoorziening, een stichting voor opvang, steun en begeleiding aan dak- en thuislozen en andere gemarginaliseerde groepen in Utrecht, bracht in september 2004 een rapport² uit van een onderzoek naar de mogelijkheden van beschermingsbewind voor dak en thuislozen. Dit als mogelijke aanvulling op de diensten van Stadsgeldbeheer, die financiële hulpverlening (schuldhulpverlening en inkomensbeheer) biedt aan (anno 2006) 550 met name dak en thuislozen en onderdeel is van de Tussenvoorziening. Stadsgeldbeheer legt verantwoording af aan de Kredietbank van de gemeente Utrecht en wordt ook grotendeels door de gemeente gefinancierd. Veel dak en thuislozen zijn verslaafd en/of hebben psychiatrische problemen. Velen hebben permanent behoefte aan financiële begeleiding, vandaar dat onderzocht werd of beschermingsbewind hiervoor een oplossing kan bieden. Voor deze groep cliënten is het van belang dat ze regelmatig een beroep kunnen doen op degenen die zijn/haar financiën beheert. Vanwege het beperkte netwerk van dak en thuislozen zou hiermee een grote druk komen te staan op de bewindvoerder. Het basistarief van Stadsgeldbeheer bedraagt € 2.200,- op jaarbasis. Hiervoor kan per cliënt 1 uur per week ondersteuning bij financiën worden geboden. De bewindvoerderstarieven liggen veel lager, waardoor minder tijd per cliënt besteed kan worden (20 minuten in plaats van 60 minuten). Er zijn geen professionele bewindvoerders te vinden die voor de doelgroep dak en thuislozen werkzaam zijn, omdat zij veel meer tijd vergen dan beschikbaar is. De conclusie van het rapport luidt dat beschermingsbewind geen passende aanvulling is op het bestaande aanbod van Stadsgeldbeheer.

3.3 SBWU: onderzoek naar hulp bij financiën en administratie

De SBWU (Stichting Beschermende Woonvormen Utrecht) biedt begeleiding aan mensen met langdurige psychiatrische en/of verslavingsgerelateerde problematiek, die beschermd (in een door de SBWU beheerde woonvorm) of zelfstandig wonen. Daarnaast beheert de SBWU 2 hostels voor verslaafden, waarvoor financiële dienstverlening bij Stadsgeldbeheer ingekocht wordt. Over die dienstverlening zijn de SBWU medewerkers erg tevreden. Een dergelijke standaardregeling is er voor de reguliere GGZ cliënten niet. Wel zijn voor GGZ cliënten met een complexe financiële situatie, waaronder hoge schulden, een beperkt aantal plaatsen ingekocht bij Stadsgeldbeheer.

De SBWU bracht in maart 2005 een intern rapport³ uit, waarin de financiële dienstverlening aan cliënten tegen het licht werd gehouden. De woonbegeleiders geven aan dat ondersteuning bij financiën een belangrijk onderdeel van hun werk is, ook als een cliënt al een bewindvoerder heeft. Voor begeleiders is vaak niet duidelijk wat de taak van de bewindvoerder is en waarom zij daarnaast nog zoveel tijd met financiën kwijt zijn.

² Beschermingsbewind voor dak- en thuislozen? Een onderzoek naar de mogelijkheden van beschermingsbewind voor dak- en thuislozen. Stichting de Tussenvoorziening, 2004.

³ Discussiëren over financiële dienstverlening aan cliënten. SBWU, H.R. Brommersma, maart 2005.

De interne discussie over wanneer je tot bewindvoering overgaat is interessant. De daadwerkelijke beslissing om tot bewindvoering over te gaan blijkt vaak samen te gaan met de door de woonbegeleider ervaren grenzen van de eigen mogelijkheden: de woonbegeleider ziet geen oplossing meer binnen zijn bevoegdheden, de ervaren verantwoordelijkheid wordt te groot of het onderwerp financiën gaat binnen de begeleiding teveel overheersen. Binnen de organisatie zelf is het onduidelijk wanneer de stap tot bewindvoering gezet moet worden.

Naar aanleiding van de hierboven beschreven interne inventarisatie is een vervolgonderzoek binnen de SBWU gedaan. Het rapport "Hulp bij financiën en administratie"⁴ levert een beeld op van de activiteiten en de kennis die begeleiders van de SBWU hun cliënten kunnen bieden op het gebied van financiën en administratie en de tijd die daarmee gemoeid is. In het onderzoek is onderscheid gemaakt tussen GGZ cliënten en OGGZ cliënten (verslavingsgerelateerde problematiek). Bij OGGZ cliënten neemt Stadsgeldbeheer de financiën van de hostelbewoners over en zonodig ook van cliënten van het ambulante team. Zowel bij de beschermd wonen (BW) cliënten als de beschermd zelfstandig wonende (BZW) cliënten maakt ondersteuning en begeleiding bij financiën een belangrijk onderdeel van het werk uit. In een groot aantal gevallen komen de dagelijkse werkzaamheden in de knel door de tijd die financiën en administratie opeisen. Er gaat veel tijd zitten in het leggen van contact met instanties. Bij zelfstandig wonende cliënten neemt familie nog wel eens taken op dit gebied over, maar de begeleiders beschouwen deze overname niet altijd als een taakontlasting.

Binnen de SBWU is niet bekend hoeveel cliënten een beschermingsbewind hebben. Uit een inventarisatie bij 13 begeleiders bleek dat zowel bij de BW als de BZW cliënten zo'n 35 tot 40% onder bewind is gesteld. De belangrijkste redenen tot onderbewindstelling zijn: grote onoverzichtelijke schulden, blijvend onvermogen van cliënten om de financiële zaken op orde te krijgen en om de relatie begeleider/cliënt niet teveel te beïnvloeden. De bewindvoerderbureaus waarmee begeleiders contact hebben zijn: OBIN, Stichting Bewindvoering Regio Utrecht, Kompas, CAV, Humanitas Inkomensbeheer en verder nog wat particuliere bewindvoerderbureaus, vrijwilligers en familie.

De SBWU heeft in oktober 2005 70 plaatsen ingekocht bij Stadsgeldbeheer: 11 voor GGZ cliënten en 59 voor OGGZ cliënten. Vrijwel alle begeleiders zijn tevreden over de contacten met Stadsgeldbeheer. De mening over de contacten met de bewindvoerderbureaus is wisselend, de helft is positief en de andere helft negatief.

Het onderzoek eindigt met een aantal aanbevelingen:

- deskundige financiële vraagbaak binnen de SBWU ontwikkelen
- deskundigheidsbevordering voor zowel begeleiders als cliënten
- voor financieel zorgintensieve cliënten moet hulp ingekocht worden bij Stadsgeldbeheer
- heldere criteria ontwikkelen wanneer GGZ cliënten in aanmerking komen voor Stadsgeldbeheer

In navolging van het rapport is de SBWU bezig om criteria te ontwikkelen wanneer bewindvoering moet worden aangevraagd en in welke situatie een beroep op Stadsgeldbeheer gedaan moet worden. Het uitgangspunt is dat Stadsgeldbeheer voor zowel GGZ als OGGZ cliënten een onderdeel moet zijn van de reguliere zorg.

⁴ SBWU, H.R. Brommersma, Hulp bij financiën en administratie, februari 2006

4. BEGRIPPEN EN PROCEDURES⁵

4.1 Curatele, onderbewindstelling en mentorschap

In Nederland is iedereen vanaf 18 jaar meerderjarig. Een meerderjarige is zelf verantwoordelijk voor alles wat hij doet (handelingsbekwaam). Soms is iemand echter niet meer (geheel) in staat om de eigen belangen goed te behartigen of (volledig) voor zichzelf te zorgen. De wet geeft dan de mogelijkheid om die persoon onder curatele te stellen of (een deel van) de goederen onder bewind te stellen. Het is ook mogelijk om voor iemand die op het persoonlijke (niet financiële) vlak niet voor zichzelf kan zorgen een mentor te benoemen.

De kantonrechter beslist over deze drie maatregelen en ze kunnen ook weer door de kantonrechter ongedaan gemaakt worden, als daarvoor aanleiding is. Sinds 1 mei 2007 is voor ondercuratelestelling geen advocaat meer nodig. Bij de andere maatregelen was dat al het geval. De maatregelen zijn vooral bedoeld als bescherming tegen anderen, die misbruik van de situatie kunnen maken. Ze zijn alleen mogelijk bij meerderjarigen.

Curatele is de oudste en ook meest vergaande beschermingsmaatregel en is bedoeld voor mensen die zowel hun financiële als hun persoonlijke belangen niet meer kunnen behartigen.. Sinds 1 september 1982 bestaat er een minder vergaand alternatief, onderbewindstelling ter bescherming van meerderjarigen, Dit bewind, ook wel beschermingsbewind genoemd, is uitsluitend gericht op het beheer van het vermogen en bedoeld voor mensen die door hun lichamelijke of geestelijke toestand tijdelijk of blijvend niet in staat zijn om hun financiële belangen te behartigen.. Mentorschap is de meest recente beschermingsmaatregel en is op 1 januari 1995 in werking getreden. Mentorschap is bedoeld voor aangelegenheden als verzorging, verpleging, behandeling en begeleiding. Beschermingsbewind en mentorschap kunnen samen een alternatief vormen voor de veelal als zwaar ervaren curatele. Alle maatregelen zijn geregeld in Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek.

De maatregelen kort samengevat

Ondercuratelestelling	Onderbewindstelling	Mentorschap
Persoon verliest handelingsbekwaamheid en mag niet meer zelfstandig rechtshandelingen verrichten. Er wordt een curator benoemd om de persoon te vertegenwoordigen.	Iemand mag niet meer zelf beslissen over goederen die onder bewind staan. Er wordt een bewindvoerder benoemd, die daarover (zoveel mogelijk samen met de betrokkene) beslist.	Iemand mag niet meer zelf beslissen over verzorging, verpleging en behandeling. Er wordt een mentor benoemd, die daarover (zoveel mogelijk samen met de betrokkene) beslist.
Met ondercuratelestelling worden persoon én vermogen beschermd.	Met een onderbewindstelling wordt het vermogen van de betrokkene beschermd.	Met een mentorschap wordt de betrokkene op het persoonlijke vlak beschermd.
Een curator kan geen rechtspersoon zijn.	Een bewindvoerder kan wel een rechtspersoon zijn.	Een mentor kan geen rechtspersoon zijn.
Aanvraag bij rechtbank, sector Kanton (sinds 1-5-2007 is geen advocaat meer nodig).	Aanvraag bij rechtbank, sector Kanton. Geen advocaat nodig.	Aanvraag bij rechtbank, sector Kanton. Geen advocaat nodig.

⁵ Een groot deel van de tekst uit dit hoofdstuk is afkomstig uit de brochure Curatele, bewind en mentorschap van het Ministerie van Justitie (maart 2005).

Omdat dit onderzoek over bewindvoering gaat wordt in de rest van de tekst niet meer ingegaan op curatele en mentorschap. Wel wordt hieronder nog kort uitgelegd wat onder de WSNP (Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen) verstaan wordt.

4.2 WSNP⁶

Als door samenloop van omstandigheden een problematische schuld is ontstaan, dan staan verschillende wegen open om tot een oplossing te komen. Het meest voorkomende hulpmiddel is een akkoord tussen schuldenaar en schuldeisers over gehele of gedeeltelijke aflossing van de schulden. Dit heet het onderhands of minnelijk akkoord en kan geregeld worden via schuldhulpverleners. Bij zo'n akkoord krijgen de schuldeisers een deel van hun vordering uitbetaald en schelden het restant kwijt. Als schuldeisers de aangeboden aflossing afwijzen komt het WSNP-traject in beeld.

Mensen komen in aanraking voor schuldsanering via de WSNP als aan de volgende voorwaarden voldaan is:

- op eigen kracht de schulden niet meer kunnen afbetalen
- er eerst geprobeerd is om een minnelijk akkoord te sluiten met de schuldeisers
- de schulden niet zijn ontstaan door fraude, een misdrijf of onverantwoord gedrag
- er de afgelopen 10 jaar geen gebruik is gemaakt van schuldsanering
- men gemotiveerd en bereid is om de verplichtingen na te komen die aan de WSNP verbonden zijn

In de regel is de aflossing aan schuldeisers in de wettelijke regeling lager dan bij een minnelijk akkoord. Zij hebben er dus baat bij om in te stemmen met zo'n regeling. Ook voor de schuldenaar is een minnelijk akkoord aantrekkelijker. Soms kan een saneringskrediet van de gemeentelijke Kredietbank een tussenoplossing zijn.

De wettelijke schuldsanering is geen gemakkelijk traject. De naam van de schuldenaar komt in de krant te staan, men moet drie jaar rondkomen van een inkomen op of onder bijstandsniveau. Er moet moeite gedaan worden om zoveel mogelijk geld bijeen te brengen voor de aflossing van de schulden. Kostbare goederen die niet nodig zijn kunnen verkocht worden. Er is streng toezicht via o.a. een postblokkade en huisbezoek van de bewindvoerder. De bewindvoerder (geen rechtspersoon) wordt toegewezen door de rechtbank en kan niet zelf gekozen worden. Tijdens de schuldsanering mogen geen nieuwe schulden ontstaan. In principe betaalt men zelf de vaste lasten, boodschappen en alle andere normale uitgaven. Bij schuldsanering blijft men handelingsbekwaam en volledig verantwoordelijk voor de eigen financiën. Mensen die daar moeite mee hebben kunnen om budgetbeheer vragen of kunnen een bewindvoerder in het kader van beschermingsbewind aanvragen. In zo'n situatie hebben mensen dus te maken met 2 bewindvoerders die beiden verschillende taken/bevoegdheden hebben.

4.3 Beschermingsbewind

In deze paragraaf komt de formele regeling beschermingsbewind aan de orde (zie voetnoot 5) en worden de afspraken die het Landelijk Overleg Kantonsectorvoorzitters (LOK) en de

⁶ De tekst over de WSNP is overgenomen uit de brochures "Een akkoord is de moeite waard" en "Spelregels voor een schone lei, wettelijke schuldsanering". Beide brochures zijn afkomstig van de Raad voor de Rechtsbijstand in 's Hertogenbosch

Branchevereniging voor Professionele Bewindvoerders en Inkomensbeheerders (BPBI) voor de uitvoering van de regeling in de praktijk hebben gemaakt beschreven.

4.3.1 Aanvraag, aanvang, duur en omvang van het bewind

Een verzoek tot onderbewindstelling moet worden gedaan bij de kantonrechter bij de rechtbank van het arrondissement waar de persoon woont voor wie de onderbewindstelling is bedoeld. De betrokkene kan zelf om de maatregel vragen, maar ook de partner of familie (tot in de vierde graad) kan dit doen. Als de partner of familie goede redenen heeft om het verzoek niet zelf te doen (bijvoorbeeld om de familieverhoudingen niet te schaden) kan ook de officier van justitie in uitzonderlijke gevallen een verzoek tot onderbewindstelling doen. Bij het verzoek tot onderbewindstelling moet een medische verklaring van een arts (of in sommige situaties een sociaal verslag van een begeleider of maatschappelijk werker) meegestuurd worden. Aan de hand van de medische verklaring kan de kantonrechter beoordelen of de oorzaak om over te gaan tot bewindvoering ook daadwerkelijk aanwezig is. Ook heeft de kantonrechter een uittreksel uit het bevolkingsregister nodig.

Als het verzoek op de rechtbank is ontvangen vraagt de rechter op een zitting de mening van de betrokkene zelf en van diens partner en/of familie over de gevraagde maatregel. Als de betrokkene zelf niet op de zitting kan verschijnen kan de rechter naar de instelling gaan waar de persoon verblijft, maar als er voldoende redenen zijn om de maatregel in te stellen hoeft de rechter dit niet te doen. Ook de mening van de voorgestelde bewindvoerder, die zich schriftelijk tot bewindvoering bereid heeft verklaard, wordt gevraagd. Familieleden die schriftelijk hebben verklaard dat ze met de maatregel instemmen worden meestal niet meer voor de zitting opgeroepen.

In de beslissing tot onderbewindstelling vermeldt de rechter wie de bewindvoerder is (er kan eventueel ook een tijdelijk bewindvoerder benoemd worden) en welke goederen onder het bewind vallen. Meestal zijn dat alle goederen. Het bewind treedt in de regel inwerking op de dag nadat de rechterlijke beslissing is verzonden aan de belanghebbenden (inclusief de betrokkene). Alle belanghebbenden kunnen in hoger beroep gaan als ze het niet eens zijn met de beslissing van de rechter. Aan een gerechtelijke uitspraak zijn kosten verbonden. Voor het in hoger beroep gaan moet een advocaat ingeschakeld worden.

Het bewind kan voor bepaalde tijd of voor onbepaalde tijd worden ingesteld. Als de rechter het bewind voor een bepaalde periode heeft uitgesproken, eindigt de maatregel als die periode voorbij is. Het bewind eindigt verder door de dood van de cliënt of de ondercuratelestelling van de cliënt of een opheffing van het bewind door de rechter op verzoek van de cliënt, de bewindvoerder of op vordering van de officier van justitie.

De kantonrechter kan het bewind instellen over één of meerdere goederen die de cliënt toebehoren of zullen toebehoren. De omvang van het bewind kan dus beperkt blijven – bijvoorbeeld wel het huis, maar niet de maandelijkse uitkering. Verder kan een te verwachten erfenis al bij voorbaat onder bewind worden gesteld. De bewindvoerder maakt kort na zijn benoeming een lijst met een beschrijving van alle goederen die onder het bewind vallen en stuurt die naar de rechtbank. Onderbewindstellingen worden niet openbaar gemaakt. Wel wordt bij onderbewindgestelde goederen die in een openbaar register voorkomen een aantekening gemaakt (bijvoorbeeld als iemand een eigen huis heeft).

4.3.2 (On)bevoegdheid van de onderbewindgestelde en bewindvoerder

De instelling van een beschermingsbewind maakt de betrokkene niet handelingsonbekwaam. Hij is in staat om rechtshandelingen (zoals het maken of wijzigen van een testament) te verrichten en kan schulden maken. Wat niet mag is een beheershandeling verrichten, zoals het verkopen of laten repareren van goederen die onder bewind zijn gesteld. Daarvoor is toestemming van de bewindvoerder nodig.

De hoofdtaak van de bewindvoerder is het beheren van alles wat onder bewind is gesteld. Dat wil zeggen dat hij ervoor moet zorgen dat alles wat onder bewind is gesteld in stand blijft en goed wordt geëxploiteerd. Bovendien moet hij er de administratie over voeren. Zo moeten gelden goed worden belegd, rente op tijd worden bijgeschreven en een huis op tijd worden geschilderd. Ook moet de bewindvoerder ervoor zorgen dat de inkomsten van degene voor wie het bewind geldt in de eerste plaats worden gebruikt voor zijn verzorging. Als de betrokkene wil beschikken over iets dat onder bewind is gesteld moet hij de medewerking hebben van de bewindvoerder. Als de bewindvoerder voor zo'n handeling geen toestemming geeft kan aan de kantonrechter per brief om toestemming gevraagd worden.

Als de bewindvoerder zelf over goederen wil beschikken die onder het bewind vallen, dan moet hij daarvoor toestemming hebben van degene voor wie het bewind is ingesteld. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor het sluiten van een lening en het treffen van een schikking over een geldvordering. Wil of kan de betrokkene daarvoor geen toestemming geven, dan kan de bewindvoerder aan de kantonrechter per brief om toestemming vragen. De kantonrechter kan ook voor telkens terugkerende lasten (zoals reiskosten) eenmalig of een doorlopende machtiging geven. De rechter kan aan die machtiging voorwaarden verbinden.

4.3.3 Aansprakelijkheid bewindvoerder

Heeft de bewindvoerder in zijn hoedanigheid als bewindvoerder op naam van de betrokkene een rechtshandeling verricht en zijn als gevolg hiervan schulden ontstaan, dan is de betrokkene voor deze schulden aansprakelijk. Als de bewindvoerder bij de uitoefening van zijn bevoegdheden een fout jegens een derde heeft gemaakt, dan kan hij ook zelf aansprakelijk worden gesteld. Een bewindvoerder is jegens de betrokkene aansprakelijk, als hij in de zorg van een goed bewindvoerder te kort schiet, tenzij de tekortkoming hem niet kan worden toegerekend.

4.4 Landelijk Overleg Kantonsectorvoorzitters (LOK)

Het LOK heeft in 2003 de commissie Bewind en Familie ingesteld en deze commissie belast met advisering op die terreinen aan het LOK, mede met het oog op gewenste uniformering in de rechtstoepassing binnen de verschillende sectoren. De commissie heeft op het gebied van meerderjarigebewind veel aanbevelingen gedaan en het LOK heeft hieraan op 26 april 2004 zijn goedkeuring gehecht. Deze aanbevelingen worden landelijk, dus in alle kantonsectoren, tot uitgangspunt genomen. In bijzondere gevallen kan er van worden afgeweken. De aanbevelingen worden binnen 2 jaar na inwerkingtreding geëvalueerd aan de hand van de bevindingen uit de praktijk en zo nodig bijgesteld of aangevuld. De aanbevelingen zijn terug te vinden op de website www.rechtspraak.nl en waren in augustus 2006 nog niet gewijzigd. In de tekst van dit rapport wordt regelmatig verwezen naar 'aanbeveling LOK'

4.4.1 Wat kan een cliënt van een bewindvoerder verwachten?

De hoofdtaak van een bewindvoerder die beschermingsbewind uitoefent, is het beheren ofwel het beschermen van het vermogen van de cliënt. Dat wil zeggen dat hij ervoor moet zorgen dat het vermogen dat door de kantonrechter onder bewind is gesteld in stand blijft en goed wordt beheerd. Instanties waar de cliënt contact mee heeft worden ingelicht over de

onderbewindstelling en worden verzocht om de post naar de bewindvoerder te sturen. De bewindvoerder opent een nieuwe bankrekening op naam van de cliënt, waarop het vermogen, de uitkering of het salaris wordt gestort. Hiervan worden de betalingen gedaan. De cliënt krijgt leefgeld op een aparte rekening, waarover hij zelf kan beschikken. Wettelijk is er niets geregeld m.b.t. taken van de bewindvoerder. Het LOK en de branchevereniging geven onderstaande adviezen:

In de jaarlijkse verantwoording die de bewindvoerder aflegt aan de kantonrechter wordt van de volgende zaken per cliënt het totaalbedrag aangegeven van:

- het ontvangen inkomen;
- het totaalbedrag van de vaste lasten;
- indien van toepassing: een overzicht van de betaalde schulden;
- indien van toepassing: een overzicht van de nog te betalen schulden;
- het saldotegoed van het begin en eind van de periode waarover verantwoording afgelegd moet worden.

Tot de werkzaamheden van de intake behoren (volgens het LOK) in ieder geval:

- aanvragen bewind en zo nodig mee naar de zitting
- in kaart brengen vermogen, inkomsten/uitgaven, schulden/vorderingen, boedelbeschrijving

Gedurende het jaar voert de bewindvoerder de administratie over het vermogen dat onder zijn bewind is gesteld. Hierbij worden (volgens de BPBI) o.a. de volgende zaken verzorgd:

- de belastingaangifte
- het aanvragen van huursubsidie
- het aanvragen van uitkeringen
- het aanvragen van eventuele kwijtscheldingen voor de lokale belastingen
- het indienen van formulieren m.b.t. de AWBZ
- het afsluiten van verzekeringen
- de contacten met diverse instellingen
- de doorbetaling van de vaste lasten
- de behandeling/doorzending van de post

Het LOK voegt hier nog aan toe: regelmatig contact met rechthebbende, spreekuurcontact (binnen redelijke grenzen), zitting kantonrechter (beperkt), rekening en verantwoording afleggen. Het beheer van PGB gelden valt niet onder de reguliere werkzaamheden en drukt op de kosten van het PGB budget. Kosten die mensen ook zonder bewind hadden moeten maken blijven voor rekening van de onder bewindgestelde.

4.4.2 Beloning bewindvoerder

De bewindvoerder ontvangt een beloning voor zijn of haar diensten. Het LOK maakt onderscheid in beloning tussen

- a. niet beroepsmatige bewindvoerders
- b. professionele maar niet bij de Branchevereniging aangesloten bewindvoerders
- c. bij de Branchevereniging aangesloten bewindvoerders

Tarieven (per 1-1-2007):

- a. niet meer dan € 500 per jaar (€ 375 loon en € 125 ongespecificeerde kosten)

- b. niet meer dan € 745 per jaar (€ 620 loon inclusief BTW en € 125 ongespecificeerde kosten)
- c. maximaal € 847,50 per jaar, exclusief BTW, eventueel eenmalige intakekosten van maximaal € 339 (ex BTW) en € 56,50 per uur (ex BTW) voor vooraf door de kantonrechter goedgekeurde extra werkzaamheden

De beloning kan hoger liggen omdat wettelijk geregeld is dat een bewindvoerder recht heeft op maximaal 5% van o.a.. rente van geldsommen (zoals erfenissen) die onder zijn bewind gesteld zijn. Onder geldsommen vallen niet: lonen, uitkeringen, pensioenen en lijfrenten.

Als de onder a. en b. genoemde bewindvoerders hogere kosten maken dan € 125 kan aan de kantonrechter goedkeuring hiervoor gevraagd worden. Wel is dan een specificatie nodig van reiskosten, telefoonkosten, kosten opmaak rekening en verantwoording en bij een ingewikkelde financiële huishouding ook de kosten van een boekhouder. Het LOK is voorstander van het afschaffen van het 5% beloningscriterium, omdat er geen redelijk verband is tussen dit criterium en de benodigde inspanning van de bewindvoerder.

Als bewind uitgesproken wordt over de goederen van een echtpaar of economische eenheid wordt niet 2x het tarief berekend, maar het tarief voor 1 persoon met opslag van 20%.

4.4.3 Beschikbare tijd

Het LOK doet geen aanbeveling over de tijd die een bewindvoerder gemiddeld genomen wekelijks zou moeten uittrekken voor een beschermingsbewind. Ook wordt geen aanbeveling gedaan over de contactfrequentie, Er wordt alleen gesproken over ‘regelmatig contact’ en een spreekuurmogelijkheid. Op basis van het tarief van een professionele, bij de branchevereniging aangesloten bewindvoerder, kan berekend worden dat de professionele bewindvoerder op jaarbasis 15 uur (€ 847,50 : € 56,50) per beschermingsbewind ter beschikking heeft. Omgerekend is dat 18 minuten per week. In deze tijd moet de bewindvoerder alle reguliere taken uitvoeren. Het is duidelijk dat er dan nauwelijks tijd overblijft voor persoonlijk contact met de cliënt. Ter vergelijking: Stadsgeldbeheer (schuldhulpverlening en inkomensbeheer voor dak en thuislozen in de stad Utrecht – dus geen beschermingsbewind) besteedt gemiddeld 1 uur tijd per week aan een cliënt, maar berekent daarvoor ook € 2.200,- per jaar.

Niet beroepsmatige bewindvoerders, zoals familie (Nu voor Later) en vrijwilligers van bijvoorbeeld de stichting Bewindvoering Regio Utrecht, zijn veel flexibeler in hun tijdsbesteding en doen soms meer taken dan strikt van hen verwacht zou worden (zie hoofdstuk 5).

Omdat de onder bewindgestelde zelf het tarief voor de bewindvoerder moet betalen wordt geprobeerd om de kosten zo laag mogelijk te houden. Als de onder bewindgestelde de kosten niet zelf kan betalen (bijstandsnorm) kan bijzondere bijstand worden aangevraagd bij de gemeente. De hoogte van de vergoeding is afhankelijk van het gemeentelijk beleid. Er kan geen PGB (persoonsgebonden budget) aangevraagd worden om de kosten van de bewindvoering te betalen.

4.5 Branchevereniging BPBI

Op 4 december 2003 is de Branchevereniging voor Professionele Bewindvoerders en Inkomensbeheerders opgericht. De vereniging stelt zich ten doel: het behartigen van de belangen van professionele bewindvoerders en inkomensbeheerders. In eerste instantie is bij de opzet van de vereniging gekozen voor het toelaten van rechtspersonen die beschermingsbewind uitoefenen. Inmiddels zijn de statuten gewijzigd en hebben ook de

organisatievormen maatschap, VOF en eenmanszaken ofwel natuurlijke personen de mogelijkheid om zich in te schrijven, als zij de bedrijfsmatige uitoefening van beschermingsbewind en inkomensbeheer als doelstelling hebben. Elk aspirant-lid moet een toelatingsaudit ondergaan. Elk definitief lid ondergaat minimaal éénmaal per jaar een vervolgaudit voor instandhouding van het lidmaatschap. Elk lid van de vereniging behoort een onafhankelijke klachtenregeling te hebben. Nadat de interne klachtenprocedure doorlopen is kan een lid een beroep doen op de vereniging. De vereniging kent verder een reglement van Kwaliteit en een Administratieverordening.

Bij de aanmelding wordt eenmalig een bedrag in rekening gebracht voor de dekking van de kosten van de toelatingsaudit en de ontwikkelingskosten van de vereniging (minimaal € 2.250,-- ex BTW en loopt op naarmate een organisatie meer cliënten heeft tot maximaal € 3.750,-- ex BTW). De jaarlijkse contributie is minimaal € 3.375,-. Voor elke cliënt boven de 500 wordt een bedrag van € 6,75 per cliënt gerekend.⁷

Door de hoogte van de contributie is er voor kleine of ideële stichtingen, eenmanszaken en natuurlijke personen een grote drempel om lid te worden. De branchevereniging telt (mei 2007) 39 leden.

In de provincie Utrecht zijn 4 bewindvoedersorganisaties actief die lid zijn van de branchevereniging. Dit zijn: OBIN BV (Culemborg), Humanitas Inkomensbeheer (Purmerend), Stichting CAV (Rijswijk) en Bewindvoederskantoor Kroezen (Vortum-Mullem). Als een professionele bewindvoerder moet worden benoemd, verdient een bij de Branchevereniging aangesloten persoon of organisatie in de regel de voorkeur (aanbeveling LOK).

*Waarom stelt de Branchevereniging zwaardere eisen aan een bewindvoerder dan de kantonrechter?*⁸

De Branchevereniging stelt niet alleen eisen aan de bewindvoerder zelf, maar juist meer aan de organisatie, waarbinnen de bewindvoerder actief is. Ook in de nieuwe richtlijnen van het LOK blijft de voorkeur uitgaan naar de familiebewindvoerder. De professionele bewindvoerder, bijv. een sociaal raadsman binnen de dienstverlening van maatschappelijk werk, blijft ook bestaan. De branchevereniging richt zich op de professionele bewindvoerderorganisaties. Zij wenst niet te treden in een individuele benoeming van een kantonrechter.

Een kantonrechter heeft slechts beperkt inzicht in de organisatie en toetst het gevoerde bewind achteraf. Waar alleen sprake is van inkomensbeheer, ontbreekt geheel een externe toetsing. De Branchevereniging beoogt de kwaliteit van de dienstverlening te beoordelen vanuit de gehele breedte van de organisatie. Dit aangezien deze dienstverlening uit meerdere facetten bestaat dan alleen de rekening en verantwoording die door de bewindvoerder ingediend wordt bij de kantonrechter. Essentieel zijn de omstandigheden waaronder de bewindvoering tot stand komt. Zit de organisatie goed in elkaar, is er continuïteit, is er voldoende kennis, voldoet de administratieve organisatie, etc. Kunnen de cliënten op een juiste, correcte, en betrouwbare dienstverlening rekenen.

4.6 Budgetbeheer of Inkomensbeheer

Bij inkomensbeheer (ook budgetbeheer of vermogensbeheer genoemd) wordt administratieve hulp geboden bij het beheer van het inkomen van de cliënt. De bewindvoerder maakt samen met de cliënt afspraken over de besteding van het inkomen. De cliënt ondertekent een overeenkomst waarin de afspraken tussen de bewindvoedersorganisatie en de cliënt zijn vastgelegd. Vervolgens zorgt de bewindvoerder er voor dat de betalingen - na ontvangst van

⁷ Branchevereniging voor Professionele Bewindvoeders en Inkomensbeheerders, 2005, p. 14, 22, 23.

⁸ Tekst afkomstig van de website www.bpbi.nl

het inkomen - iedere maand volgens opgave worden uitgevoerd. Veel bewindvoerders bieden ook inkomensbeheer aan. De cliënt betaalt hiervoor een vast bedrag per maand.

Belangrijk verschil tussen inkomensbeheer en bewindvoering is dat bij een bewind de financiële tekeningsbevoegdheid overgedragen wordt aan de bewindvoerder en bij een overeenkomst niet. In de praktijk betekent dit dat beheercliënten, op basis van de adviezen en voorbereidende werkzaamheden van de organisatie, zelf de noodzakelijke acties moeten blijven uitvoeren (aanvraag huursubsidie, kwijtscheldingen, uitkeringen etc.).

5. Bewindvoerders in de regio MWU en hun werkwijze

In principe kan iedereen die meerderjarig is en dat wil tot curator, bewindvoerder of mentor worden benoemd. Niet tot bewindvoerder kunnen worden benoemd: handelingsonbekwamen, personen van wie één of meerdere goederen onder een beschermingsbewind zijn gesteld en personen die in staat van faillissement verkeren of op wie de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen van toepassing is. Bij de benoeming is de rechter gebonden aan de in de wet opgenomen voorkeuren. In de eerste plaats volgt de rechter de uitdrukkelijke voorkeur van de cliënt, tenzij hij gegronde redenen heeft om dit niet te doen. Als de voorkeur van de cliënt niet kan worden gevolgd of er geen voorkeur is, kent de wet een andere volgorde. De rechter benoemt dan bij voorkeur de echtgenoot of partner van de cliënt, dan wel een van zijn ouders, kinderen, broers of zusters.

Afhankelijk van de aard van de problematiek van de persoon die onder bewind gesteld wordt kan het juist raadzaam zijn om geen familieleden te benoemen. De familieband is bij mensen met psychiatrische problemen vaak al problematisch. Financiële afhankelijkheid, in de vorm van bijvoorbeeld een ouder die bewindvoerder is voor zijn kind dat schizofrenie heeft, kan de onderlinge verstandhouding verslechteren. Ypsilon, een vereniging voor familieleden van mensen met schizofrenie of een psychose, heeft juist om die reden de Stichting Nu voor Later opgericht.

Naast de mogelijkheid om een natuurlijk persoon als bewindvoerder te benoemen kan de rechter ook een rechtspersoon benoemen. Bijvoorbeeld een stichting die zich met het beheer van patiëntengelden bezig houdt. Veel zorginstellingen hebben zo'n onafhankelijke stichting. In de regio Utrecht is dat de Stichting Bewindvoering Regio Utrecht (SBRU) die voor veel cliënten van Altrecht de bewindvoering verzorgt. Deze stichtingen werken in de regel met vrijwilligers, maar worden wel tot de professionele bewindvoerders gerekend.

Daarnaast is er een grote diversiteit aan niet aan de zorg gelieerde professionele (beroepsmatige) bewindvoerders. Wat rechtsvorm betreft zijn er eenmanszaken, bewindvoerderskantoren, accountantbureaus, gerechtsdeurwaarderkantoren, notariskantoren, afdelingen van kredietbanken, afdelingen van 'gewone' banken en BV's.

Hieronder belichten we enkele organisaties waar veel GGZ cliënten uit de regio Midden-Westelijk Utrecht een bewindvoerder hebben en noemen we ook een aantal bewindvoerdersorganisaties die in de regio Utrecht werkzaam zijn, maar waarvan we niet weten of en hoeveel GGZ cliënten zij hebben. De informatie is vooral gebaseerd op folders of komt van internet. Enkele organisaties hebben we telefonisch gesproken, waardoor wat gedetailleerdere informatie gegeven kan worden.

5.1 Stichting Bewindvoering Regio Utrecht

De Stichting Bewindvoering Regio Utrecht, hierna te noemen SBRU, is opgericht voor cliënten van instellingen voor geestelijke gezondheidszorg in de regio Midden-Westelijk Utrecht, veelal van Altrecht. De SBRU heeft op dit moment (augustus 2006) ongeveer 270 cliënten en een wachtlijst van zo'n 15-20 personen. Er zijn 22 vrijwilligers werkzaam, die elk minimaal 8 en maximaal 20 cliënten hebben. Er wordt gewerkt op 2 locaties van Altrecht: Den Dolder en Utrecht. Cliënten kunnen in Den Dolder elke werkdag tussen 10 en 13 uur bellen en in Utrecht 2 maal per week. De SBRU heeft geen kasfunctie. Voor opgenomen cliënten heeft Altrecht een eigen kassysteem. Verder is de Rabobank eenmaal per week aanwezig in het WA Huis. Ook cliënten van andere bewindvoerders kunnen hier kasgeld ophalen.

De SBRU is een professionele organisatie, maar is niet aangesloten bij de branchevereniging BPBI. De SBRU werkt met vrijwilligers. Zij krijgen een geringe vergoeding voor hun werk,

maar stoppen er vaak veel tijd in. De werkzaamheden vinden vrijwel altijd vanuit kantoor plaats.

5.2 Stichting Bewindvoering en Vermogensbeheer Nu voor Later

De Stichting Bewindvoering en Vermogensbeheer Nu voor Later, hierna te noemen Nu voor Later, wil hulp bieden bij het vinden van een weg in het doolhof van sociale voorzieningen, gezondheidszorg en wettelijke bepalingen. Met hulp van externe deskundigen geeft Nu voor Later adviezen over zaken als onderbewind- en ondercuratelestelling, juridische, fiscale, medische en uitkeringszaken en testamenten. De stichting komt voort uit en werkt nauw samen met Ypsilon.

De naam van de stichting maakt duidelijk dat Nu voor Later ook oog wil hebben voor de toekomst. Veel familieleden maken zich zorgen over de tijd dat ze er zelf niet meer zijn. Wie bezoekt dan hun kind, partner, broer of zus? Wie houdt contact met de hulpverlening? Wie denkt er later aan verjaardagen?

Nu voor Later heeft ook een aantal publicaties op deze terreinen uitgegeven. De stichting treedt op als bewindvoerder en wil de patiënt helpen beter om te gaan met zijn geld. Nu voor Later werkt louter met vrijwilligers, waardoor de kosten zo laag mogelijk worden gehouden. De vrijwilliger is meestal een lotgenoot, iemand die zelf een familielid heeft dat aan de ziekte schizofrenie lijdt. Hierdoor is er meestal een goed persoonlijk contact tussen de cliënt en zijn bewindvoerder. Aantal bewinden per persoon is 2-3. Er wordt een bijdrage in de kosten van bewindvoering gevraagd. De stichting biedt ook mogelijkheden tot vermogensbeheer, waarvoor de expertise van externe professionele beheerders ingehuurd wordt. De stichting geeft advies m.b.t. testamentaire bewindvoering. Ouders kunnen de na te laten goederen onder bewind stellen en dat in hun testament opnemen. Het bewind treedt in werking op het tijdstip van overlijden.

Zowel leden als niet-leden van Ypsilon kunnen donateur worden van Nu voor Later en daarmee gebruik maken van haar diensten.

5.3 Organisatie voor Bewindvoering en Insolventie Nederland

Veel GGZ cliënten uit de regio Utrecht hebben een bewindvoerder bij de Organisatie voor Bewindvoering en Insolventie Nederland, hierna te noemen OBIN. OBIN is een BV en is in 2001 opgericht als onderdeel van Conclusion. Een zakelijke dienstverlener, met meer dan 1000 specialisten en actief in diverse marktsegmenten. OBIN kent een afdeling WSNP en een afdeling OBM (Onder Beschermingsbewind voor Meerderjarigen). Hier werken bewindvoerders met ondersteuning van assistenten. Onder deze afdeling valt ook bewindvoering die op vrijwillige (contract)basis afgesloten wordt en ook wel budgetbeheer genoemd wordt. Naast bewindvoerders en assistenten heeft OBIN ook mensen op een postkamer in dienst. In totaal staan er anno 2005 rond de 30 werknemers op de loonlijst. Iedere bewindvoerder (10 in totaal) heeft vaste spreekuren, een eigen telefoon en postbusnummer. De assistent bewindvoerders onderhouden de contacten met cliënten en houden telefonisch spreekuur. OBIN is lid van de branche-organisatie BPBI en berekent derhalve het maximaal toegestane maandtarief. Volgens de website stuurt OBIN maandelijks een bankafschrift naar de cliënt. 1x per maand kan extra geld aangevraagd worden, mits het saldo toereikend is. Er is geen wachttijd voor nieuwe aanmeldingen.

5.4 Stichting CAV (Amsterdam en Rijswijk)

De stichting CAV (opgericht in 1968) ondersteunt mensen die door ziekte, leeftijd of andere bijzondere omstandigheden hun financiële zaken niet meer zelf kunnen of willen regelen. Het is een organisatie zonder winstoogmerk en telt momenteel 50 medewerkers. De stichting verzorgt het administratieve beheer van particulieren op basis van een contract of treedt op als bewindvoerder. CAV is lid van de branchevereniging BPBI en brengt tarieven conform de aanbevelingen van het LOK in rekening. CAV verstrekt maandelijks rekeningoverzichten aan de cliënt en zijn/haar vertegenwoordigers. CAV kan tegen betaling ook zaken regelen als: de woning controleren en post ophalen voor cliënten die opgenomen zijn in een instelling en in het bezit zijn van een eigen huis, leegmaken en schoon opleveren van woningen, opbergen van waardevolle voorwerpen, bemiddelen bij verhuizing en verkoop woning, begeleiden van juridische procedures. Onbekend is hoeveel GGZ cliënten uit de regio MWU gebruik maken van de diensten van stichting CAV.

5.5 Stichting Kompas voor zorg en dienstverlening

In 2003 is maatschappelijk werker Frans van Roosmalen begonnen met zijn eigen stichting Kompas voor zorg en dienstverlening, hierna te noemen Kompas. Kompas stelt in haar missie het bevorderen van de zelfredzaamheid van cliënten centraal. Voorwaarde voor zijn dienstverlening (inkomensbeheer, schuldsanering, bewindvoering) is dat de cliënt gemotiveerd is voor verandering en zich daarin actief opstelt. Schuldsanering en schuldbemiddeling worden pas na 3 maanden inkomensbeheer opgestart. De tarieven van Kompas zijn relatief laag in vergelijking met andere beroepsmatige bewindvoerders, maar als inkomstenbron is het net voldoende. Kompas hecht veel waarde aan een goed contact met de cliënt en steekt daar ook veel tijd in. Kompas werkt met 2 bewindvoerders en heeft ongeveer 140 cliënten onder haar beheer (80 beschermingsbewind en 60 budgetbeheer). Een substantieel deel daarvan is GGZ cliënt. Kompas heeft een wachttijd van minimaal 3 maanden voor nieuwe aanmeldingen. Er is weinig uitstroom en Kompas wil niet uitbreiden.

5.6 Budgetbeheerbureau Heuvel en Rivierenland

Het budgetbeheerbureau Heuvel en Rivierenland is opgericht om te hoge financiële lasten en onoplosbare schulden, die als toenemend probleem in de samenleving gezien worden, het hoofd te bieden. Dit bureau streeft naar nauwe samenwerking met de bekende maatschappelijke instanties, die met deze problematiek te maken hebben en biedt persoonlijke begeleiding. Doel is dat mensen in de toekomst weer zelfstandig met hun financiën om kunnen gaan. Het bureau is begonnen met 2 vestigingen in Culemborg en Amerongen en heeft inmiddels 7 vestigingen (toegevoegd zijn Leersum, Wijk bij Duurstede, Amersfoort, Hilversum, Zwijndrecht en 's Hertogenbosch). Het bureau biedt budgetbeheer, schuldhulpverlening en bewindvoering. In haar dienstverlening staat de klant centraal.

5.7 Stichting Humanitas Inkomensbeheer

Stichting Humanitas Inkomensbeheer, hierna te noemen Humanitas Inkomensbeheer, is een werkstichting van Humanitas, de landelijke vereniging voor maatschappelijke dienstverlening en samenlevingsopbouw. De stichting werkt met ervaren beroepskrachten, die deskundig zijn op financieel, juridisch en sociaal terrein en is lid van de branchevereniging BPBI. Humanitas Inkomensbeheer heeft twee soorten cliënten: beheercliënten en bewindcliënten. De beheercliënten laten hun geldzaken vrijwillig door de stichting beheren en gaan hiervoor een overeenkomst met de stichting aan. Bewindcliënten komen bij Humanitas Inkomensbeheer

terecht als gevolg van een onderbewindstelling door de kantonrechter. Aan beide groepen cliënten wordt ongeveer dezelfde dienstverlening aangeboden. Beheercliënten moeten na advies en voorbereidende werkzaamheden van Humanitas Inkomensbeheer zelf de noodzakelijke acties uit blijven voeren, zoals het aanvragen van huursubsidie. Iedere cliënt krijgt een vaste contactpersoon (casemanager). Deze is verantwoordelijk voor de contacten met de cliënt en de bij de cliënt betrokken instanties. De casemanagers houden spreekuur op locatie (o.a. bij Dienstencentrum de Volle Hof van Kwintes in Zeist). Cliënten krijgen maandelijks een overzicht van hun inkomsten en uitgaven en minimaal 4 keer per jaar wordt een nieuwsbrief uitgebracht, die naar cliënten en belanghebbenden wordt gestuurd.

Het bestuur van de stichting Humanitas Inkomensbeheer stelt jaarlijks de tarieven vast, die iets lager liggen dan die van het LOK. Voor cliënten die een eigen bijdrage AWBZ betalen is het mogelijk om in overleg te komen tot een lager tarief.

5.8 Bewindvoerderskantoor Kroezen

Het bewindvoerderskantoor Kroezen is in 1986 speciaal opgericht voor bewindvoeringen, en doet daarnaast ook aan mentorschap en curatorschap. De organisatie is gestart als eenmansbedrijf, maar telt inmiddels 7 maatschapsleden en 20 medewerkers (bewindvoerders en assistenten). Dhr. Kroezen is mede-oprichter van de Branchevereniging BPBI en het kantoor is (uiteraard) ook lid. Het kantoor hanteert de tarieven van het LOK. Het kantoor bevindt zich in de buurt van Boxmeer, maar de organisatie is actief in veel regio's, waaronder Utrecht.

5.9 Kredietbank Utrecht

De Kredietbank Utrecht richt zich op inwoners van de gemeente Utrecht en op die van een aantal regiogemeenten. Voor schuldhulpverlening moeten inwoners van regiogemeenten eerst bij hun eigen gemeente aankloppen. De Kredietbank heeft als doel op een sociaal maatschappelijk verantwoorde wijze kredieten te verstrekken, overbesteding tegen te gaan en zorg te dragen voor schuldhulpverlening. De Kredietbank Utrecht is onderdeel van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling gemeente Utrecht.

De Kredietbank richt zich op kredietverlening, schuldhulpverlening, heeft een bureau Bewindvoering (WSNP en Beschermingsbewind) en biedt ook budgetbeheer. Voor budgetbeheer dient men geen schulden te hebben, voldoende inkomsten om vaste lasten te kunnen betalen, een vaste woon of verblijfplaats te hebben en het kan alleen op doorverwijzing van een begeleidende instantie. Voor cliënten van de Kredietbank is budgetbeheer de eerste 3 jaar gratis. Van inwoners van regiogemeenten wordt een eigen bijdrage van € 43,50 per maand gevraagd. De Kredietbank doet ook aan schuldpreventie (huisbezoek in bepaalde wijken, jongerenproject) en werkt hiervoor samen met (wijk)welzijnsorganisaties.

5.10 Stadsgeldbeheer

Stadsgeldbeheer is geen bewindvoerdersorganisatie, maar wordt hier wel beschreven, omdat ze op het gebied van schuldhulpverlening en budgetbeheer een belangrijke rol in de stad Utrecht speelt. De doelgroep van Stadsgeldbeheer zijn vooral (ex) dak en thuislozen, maar ook steeds meer psychiatrische patiënten worden naar deze instantie doorverwezen. Stadsgeldbeheer is onderdeel van de Tussenvoorziening. Zowel de Kredietbank als Stadsgeldbeheer worden door de gemeente Utrecht gefinancierd.

De dienstverlening van Stadsgeldbeheer begint altijd met budgetbeheer. De cliënten hebben een eigen budgetconsulent die de financiën helpt structureren. In overleg worden, naast de betaling van vaste lasten, afspraken gemaakt over de hoogte en frequentie van leefgeld en reserveringen.

Daarnaast worden, voor zover nodig en zinvol, ook schulden aangepakt. Dat kan een volledige schuldenregeling betekenen, maar het kan ook gaan om voortrajecten, alternatieve schuldenregelingen of het werken aan voorwaarden voor een volledige schuldenregeling.

Met deze diensten biedt Stadsgeldbeheer een belangrijke schakel in de opbouw naar en het behoud van een stabiele leefsituatie, in het voorkomen van terugval of in het beperken van schade van eventuele terugval. De motivatie van de cliënt is daarbij echter van cruciaal belang. Cliënten nemen op vrijwillige basis deel aan de geboden trajecten. De dienstverlening wordt afgestemd op hun individuele situatie, hun hulpvraag en hun mogelijkheden.

Naast het integrale aanbod van inkomensbeheer en schuldhulpverlening kent Stadsgeldbeheer sinds 2005 ook een afdeling consult, advies en training. Deze afdeling ondersteunt cliënten en medewerkers intern bij de Tussenvoorziening op het vlak van cliëntfinanciën. Stadsgeldbeheer is opgericht in 1997 en begeleidt inmiddels 550 cliënten. Een (klein) deel daarvan bestaat uit ingekochte trajecten door andere organisaties (SBWU, Centrum Maliebaan). Op 31-12-2005 was er een wachtlijst van 148 personen. De doorstroom is gering.

6. ONDERZOEKSOPZET

Het onder beschermingsbewind geplaatst worden heeft grote implicaties voor een cliënt, dit ongeacht of de cliënt hiervoor zelf gekozen heeft, of dat deze beslissing voor hem door derden is genomen. De ervaren kwaliteit van de bewindvoering mag voor de cliënt geen "kruis of munt verhaal" zijn. De cliënt heeft recht op een onvoorwaardelijk goede dienstverlening.

In dit onderdeel van het rapport worden de onderzoeksmethode en de werving beschreven. De uitkomsten van de vragenlijsten staan in hoofdstuk 7. De onderzoeksgegevens zijn verzameld door het Steunpunt GGz Utrecht en uitgewerkt en beschreven door Ellen Beem van de stichting RIPAG MWU.

6.1 Onderzoeksmethode

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt als volgt:

Waar liggen aandachtspunten cq verbeterpunten voor het bewindvoederschap bij beschermingsbewind?

Om deze hoofdvraag te beantwoorden worden achtereenvolgens de volgende vijftien deelvragen beantwoord:

1. Wat is de aanleiding voor het instellen van beschermingsbewind?
2. Wie heeft, en hoe is het beschermingsbewind aangevraagd?
3. Hoe is de cliënt geïnformeerd en welke informatie heeft hij ontvangen?
4. Heeft de cliënt voorkeur voor een bewindvoerder en is deze voorkeur gehonoreerd?
5. Wanneer is het bewind ingesteld?
6. Wie onderhoudt het contact met de bewindvoerder?
7. Hoe is de contactfrequentie en is deze naar tevredenheid van de cliënt?
8. Wat zijn de taken van de bewindvoerder en welke kosten worden hiervoor in rekening gebracht?
9. Welke afspraken heeft de bewindvoerder met de cliënt gemaakt?
10. Zijn er nieuwe schulden gemaakt?
11. Aan wie legt de bewindvoerder verantwoording af?
12. Zijn er conflicten tussen de bewindvoerder en cliënt geweest? Zo ja, hoe zijn deze opgelost.
13. Wat levert het voor de cliënt op om onder bewind gesteld te zijn?
14. Welke alternatieven heeft de cliënt voor de bewindvoering?
15. Welke suggesties heeft de cliënt ter verbetering van het bewindvoederschap?

6.2 Design

Eenmalig is een speciaal ontwikkelde vragenlijst afgenomen. In principe is de vragenlijst een "zelf score lijst": cliënten kunnen de vragenlijst zelf invullen. Als een cliënt zelf geen mogelijkheid zag om de vragenlijst in te vullen (bijvoorbeeld door een matige Nederlandse taalbeheersing of door onvoldoende concentratie), werd de vragenlijst op basis van een semi-gestructureerd interview door een daarvoor geïnstrueerd medewerker van het Steunpunt ingevuld.

6.3 Onderzoekspopulatie

Het onderzoek naar de aandachtspunten cq verbeterpunten voor het bewindvoederschap richt zich op volwassen cliënten van de GGZ, wonende in de regio Midden Westelijk Utrecht, die onder beschermingsbewind staan. Bij het kantongerecht Utrecht is navraag gedaan naar het aantal mensen dat een beschermingsbewind heeft. Begin 2005 was dat aantal 3893, waarvan er 2731 onder de locatie Utrecht en 1162 onder de locatie Amersfoort vallen. Het betreft hier niet alleen GGZ cliënten maar alle mensen uit het kanton Utrecht met een beschermingsbewind. Hierdoor is niet exact aan te geven hoe groot de onderzoekspopulatie is.

6.4 Werving

Potentiële deelnemers zijn op verschillende manieren door het Steunpunt GGZ Utrecht benaderd. Middels flyers/posters in dagactiviteitencentra/inloop en locaties van Altrecht in Utrecht, Nieuwegein, Woerden en Zeist. Via cliëntenraden van Altrecht, Kwintes en SBWU, hulpverleners/casemanagers van specifieke afdelingen van Altrecht, maatschappelijk werkers en sociaal juridisch dienstverlener van Altrecht, regionale cliënten en familieorganisaties, Wegwijswinkel, relevante tijdschriften (Alter, blad Cliëntenbond) en via een mailing van het Platform GGz Utrecht.

Ook zijn welzijnsorganisaties en bewindvoedersorganisaties benaderd voor medewerking. Bij welzijnsorganisaties waren weinig mensen uit onze doelgroep bekend en bewindvoedersorganisaties wilden om verschillende redenen niet meewerken, o.a. omdat ze daardoor zelf in een dubbelrol zouden komen. Wel bleek tijdens de werving dat verschillende organisaties zelf ook bezig waren met een onderzoek op het gebied van financiële dienstverlening. Met de organisaties die het betrof (SBWU en Tussenvoorziening) is regelmatig contact gehouden en informatie uitgewisseld.

Aan de cliënten is aangegeven dat de door hen verstrekte informatie anoniem zou worden gerapporteerd. De cliënten hebben een vergoeding van € 10 ontvangen voor het meedoen aan het onderzoek. *De tekst van de flyer is als bijlage opgenomen.*

6.5 Vragenlijst

De vragenlijst bestaat uit 31 meerkeuze items, en 12 open vragen. Voor deze structuur is gekozen om zoveel mogelijk relevante informatie te kunnen verzamelen.

6.6 Gegevensbeschrijving

Gebaseerd op de beschikbare informatie, deels kwantitatief en deels kwalitatief, is gekozen voor een beschrijvende verslaglegging. Daar waar de verkregen kwantitatieve data worden gepresenteerd in absolute aantallen en percentages, is gebruikt gemaakt van SPSS (een applicatie voor statistische bewerking van gegevens). Gezien de constructie van de vragenlijsten, alsmede de wijze van informatieverzameling, is afgezien van het doen van complexe data-analyses.

7. ONDERZOEKSRESULTATEN

7.1 Respons

De manier van werven, zoals beschreven in paragraaf 6.4, bleek halverwege de uitvoeringsfase onvoldoende respons op te leveren. De werving middels flyers en posters is toen deels herhaald en uitgebreid. Ook is er meer pro-actief geworven. Hulpverleners hebben aan potentiële respondenten, dat wil zeggen cliënten die aan de onderzoekscriteria voldoen, gevraagd om hun medewerking aan dit onderzoek. Veel cliënten hebben hierbij aangegeven niet te willen meewerken. Exacte gegevens over deze non-respons ontbreekt. Redenen die hiervoor worden benoemd, hebben te maken met angst dat het participeren in dit onderzoek mogelijke gevolgen heeft voor de bewindvoering. Een aantal cliënten is bang voor mogelijke sancties: "ik zeg iets negatiefs over mijn bewindvoerder, en daar krijg ik dan problemen mee". Een aantal cliënten gaf zich rechtstreeks bij het Steunpunt GGZ op. De meeste cliënten, die via de hulpverlener/begeleider opgegeven waren, hebben ook meegedaan. Soms bleek het niet mogelijk de persoon te bereiken, omdat het telefoonnummer niet correct bleek. Voor alle respondenten geldt, dat zij eerst een telefonische introductie van het steunpunt GGZ hebben gehad, alvorens de vragenlijst is toegestuurd of voordat een afspraak gemaakt werd om samen de vragenlijst in te vullen. N=52 cliënten zijn bereid gevonden om mee te werken. Vrijwel alle vragenlijsten zijn teruggekomen, en daarmee heeft dit uiteindelijk geleid tot 49 vragenlijsten die geschikt waren voor verwerking. De meeste cliënten hebben de vragenlijst zelfstandig ingevuld (62%); 38% van de cliënten is bij het invullen geheel of gedeeltelijk geholpen door een medewerker van het Steunpunt GGZ.

7.2 Demografische en achtergrondgegevens van de cliënten

Van de 49 respondenten is N=32 man, en N=17 vrouw. De cliënten zijn allen ouder dan 20 jaar; hiervan is 66% ouder dan veertig jaar. Het merendeel van de respondenten woont alleen (61%); de overige cliënten wonen in een RIBW (beschermende woonvorm) of begeleid zelfstandig (BZW), APZ (psychiatrisch ziekenhuis) of op een andere wijze met mensen samen (zie tabel 2).

Tabel 1: woonplaats

Regio	Procent
Utrecht	36,5%
Zeist	17,3%
Nieuwegein	19,2%
Woerden	7,7%
Utrecht OOST	9,6%
buiten de provincie Utrecht	9,6%
	100,0

Aangezien het onderzoek in opdracht van de centrale cliëntenraad van Altrecht gedaan wordt is gestreefd naar een goede spreiding van respondenten over het werkgebied van Altrecht (regio's Zeist, Nieuwegein, Woerden en Utrecht). Dit is goed gelukt. De SBWU leverde respondenten uit Nieuwegein en Utrecht. Via Kwintes (voorheen Vindicta) zijn er ook respondenten uit Oost Utrecht. Respondenten van buiten de provincie kwamen binnen via een oproep in het landelijke blad van de Cliëntenbond.

Achtergrondgegevens cliënten

Tabel 2: woonsituatie

		geslacht		Leeftijd			
		M	V	20-29 jaar	30-39 jaar	40-49 jaar	≥50
woonsituatie	alleen	20	10	4	6	11	9
	Beschermd of begeleid wonen APZ	5	6	1		1	9
		5	1	2	2		2
	anders	2			1		1
<i>totaal</i>		32	17	7	9	12	21

Tabel 3: inkomsten

		Geslacht		Leeftijd			
		M	V	20-29 jaar	30-39 jaar	40-49 jaar	≥50
inkomsten	betaald werk	1		1			
	WAO	15	5	2	5	3	10
	WAJONG	7	3	2	4	4	
	AOW	2	5				7
	Bijstand	4	2	1		3	2
	Anders	3	2	1		2	2
<i>totaal</i>		32	17	7	9	12	21

De bron van inkomsten is in bovenstaande grafiek weergegeven. In de categorie "anders" geven 5 cliënten aan een andere dan de genoemde bronnen van inkomsten te hebben. Het gaat hierbij om twee cliënten die aanspraak kunnen maken op de ANW (algemene nabestaanden wet), een cliënt die inkomsten vanuit een erfenis kan betrekken, een cliënt die inkomsten vanuit spaargelden heeft, en een cliënt die inkomsten via haar echtgenoot heeft. Verder geeft een cliënt met een Wajong uitkering aan, ook nog inkomsten uit werk te genieten.

7.3 Hoofdvraag en deelvragen onderzoek

In de onderstaande paragrafen 7.3.1. t/m 7.3.15 worden de onderzoeksresultaten beschreven die betrekking hebben op de deelvragen die in hoofdstuk 6.1 genoemd zijn. De deelvragen zijn afgeleid van de hoofdvraag van het onderzoek: "Waar liggen aandachtspunten cq verbeterpunten voor het bewindvoerderschap bij beschermingsbewind?"

7.3.1 Wat is de aanleiding voor het instellen van het beschermingsbewind?

Voor het merendeel van de cliënten bleek de instelling van het beschermingsbewind onvermijdbaar. Op de vraag of het beschermingsbewind voorkomen had kunnen worden geeft 80% van de cliënten aan dat dit niet aan de orde was. 5% geeft op deze vraag geen antwoord, en 15% van de cliënten is van mening dat de onderbewindstelling voorkomen had kunnen worden.

Bij de vraag "Wat was de aanleiding voor het verzoek tot instelling van beschermingsbewind?" zijn vijf categorieën benoemd. De cliënt mag meerdere categorieën aangeven. De hierna genoemde percentages geven daarmee een som, die hoger is dan 100.

niet kunnen beheren van eigen middelen	36%	opname in een GGZ instelling	20%
schulden	49%	andere reden	10%
voorkomen van schulden	14%		

7.3.2 Wie heeft en hoe is het bewindvoederschap aangevraagd?

De meeste aanvragen tot onder bewindstelling zijn door een hulpverlener of dienstverlener (woonbegeleider, maatschappelijk werker) gedaan: het betreft 39% van de onderzoekspopulatie. N=15 (31%) heeft de aanvraag zelf gedaan. Hierbij valt op dat hoe ouder de cliënt is, hoe vaker de aanvraag door de hulpverlener is gedaan; een toetsing - Pearson correlatie, tweezijdig - geeft geen significante samenhang (zie tabel 5). Uit de onderzoeksgegevens is niet te halen hoeveel jaar geleden beschermingsbewind is aangevraagd en hoe oud de cliënt toen was.

Tabel 4: aanvrager bewindvoederschap

	Wie?	aantal	percentage
	Zelf	15	31%
	Ouders	4	8%
	broer en/of zus	2	4%
	andere familie	1	2%
	Mentor	2	4%
	hulp en dienstverlener	19	39%
	Anders	6	12%
<i>Totaal</i>		49	100

Tabel 5: aanvrager bewindvoederschap en leeftijd cliënt

		leeftijd cliënt			
		20-29 jaar	30-39 jaar	40-49 jaar	≥50
Inkomsten	Zelf	2	3	4	6
	Ouders	2			2
	broer en/of zus	1		1	
	andere familie			1	
	Mentor		1		1
	hulp en dienstverlener	2	3	4	10
	Anders		2	2	2
<i>Totaal</i>		7	9	12	21

Wanneer de aanvraag door een hulp/dienstverlener of andere personen uit de omgeving van de cliënt wordt gedaan (ouders, broers, zussen, mentor e.d.) vindt in 59% overleg plaats. 22% van de cliënten heeft deze vraag niet beantwoord (missings). Na een overleg ligt het in de lijn der verwachting dat een cliënt al dan niet zijn toestemming geeft. 70% van de cliënten geeft toestemming, maar ook hier hebben we weer te maken met een groot aantal "missings" (22%). Vier cliënten hebben expliciet geweigerd om onder bewind te worden gesteld. Eén cliënt voelt zich overrompeld (het moest van de een op de andere dag), een andere cliënt vindt dat hij het zelf kan, een cliënt voelt zich in de "kou gezet", en een cliënt weigert omdat hij niet begrijpt wat het bewindvoederschap inhoudt. De mensen die wel toestemming geven (vraag 10: waarom heeft u wel ingestemd), doen dit veelal om schulden te voorkomen en/of om toename van schulden te vermijden (43%). Acht procent wil hulp bij de administratie. De overige cliënten geven de navolgende redenen op: 6% ziet dat "het nodig is" en 4% geeft aan voor een voldongen feit te zijn geplaatst.

7.3.3 Hoe is de cliënt geïnformeerd en welke informatie heeft hij ontvangen?

Elke cliënt heeft op deze vraag een antwoord gegeven. Iets meer dan de helft van de cliënten is geïnformeerd over het bewindvoederschap (57%). Dit impliceert dat bijna de helft (43%) zich niet geïnformeerd voelt.

Bij de vraag naar de bron van de informatie zijn veel ontbrekende antwoorden. Het vaakst wordt de hulpverlener (woonbegeleider, maatschappelijk werker) als informatiebron genoemd (31%). De andere cliënten worden geïnformeerd door familie, folders, internet of door aan medecliënten informatie te vragen (tabel 6).

Tabel 6: informatiebron

	geïnformeerd door ...	aantal	Percentage
	Familie	2	4%
	hulp/dienstverlener	15	31%
	bewindvoerder	1	2%
	Folder	3	6%
	Internet	1	2%
	Anders	11	22%
	<i>missings</i>	16	33%
<i>totaal</i>		49	100

Informatie voldoende?

Wanneer aan de cliënten wordt gevraagd in hoeverre de aangereikte en/of verkregen informatie voldoende was, valt ook hierbij weer het aantal "missings" op, te weten 33% (N=16). Slechts 41% procent vindt de informatie voldoende, 27% onvoldoende. Het blijkt dat een substantieel aantal cliënten geen idee heeft wat de rechten en plichten van de bewindvoerder zijn en wat hun eigen rechten en plichten zijn: 16% van de cliënten benoemt dit expliciet. Andere cliënten voelen zich onvoldoende geïnformeerd over de kosten; 4% benoemt dit letterlijk. Op de vraag welk tarief de bewindvoerder in rekening brengt, geeft 31% geen antwoord. In hoeverre het ontbreken van een antwoord is toe te schrijven aan "het niet weten" of aan "het niet willen zeggen" kan helaas niet worden aangegeven.

Wanneer mensen een werkovereenkomst aangaan, is het verstandig om het ook te hebben over voorwaarden rond het beëindigen van een samenwerking. 71% van de cliënten geeft aan dat er geen informatie gegeven is over voorwaarden voor beëindiging van de bewindvoering. Bij de cliënten waarbij daar wel over is gesproken, zijn onder meer de volgende voorwaarden genoemd: (1) als er een regeling voor schulden is getroffen, (2) voldoende om kunnen gaan met geld, (3) nog geen voorwaarden besproken.

7.3.4 Heeft de cliënt voorkeur voor een bewindvoerder en is deze voorkeur gehonoreerd?

Verreweg de meeste cliënten geven aan geen voorkeur voor een bewindvoerder te hebben (61%). Gezien het feit dat cliënten zich slecht geïnformeerd voelen, zoals in paragraaf 7.3.3. is beschreven, zal het voor hen niet makkelijk zijn een duidelijke voorkeur te hebben. Aan de cliënten, die een voorkeur hebben (27%), wordt vervolgens gevraagd voor wie men een voorkeur heeft. De meeste mensen zien graag hun zaken behartigd door een rechtspersoon (en niet door een familielid).

Wanneer op cliëntniveau wordt gekeken in hoeverre een voorkeur voor een bewindvoerder ook daadwerkelijk is gehonoreerd, dus "heeft de cliënt gekregen wat hij wilde", blijkt dat van N=14 cliënten slechts twee cliënten niet in hun voorkeur zijn gehonoreerd. Bij één cliënt is een curator ingeschakeld, terwijl de voorkeur lag bij een rechtspersoon, en één cliënt heeft een voorkeur uitgesproken anders dan een rechtspersoon, maar is hierin niet gehonoreerd.

Opvallend is dat van de N=30 cliënten, die hebben aangegeven geen voorkeur voor een bewindvoerder te hebben, door N=9 op de vragenlijst wél een voorkeur is uitgesproken. Zes cliënten hebben aanvankelijk aangegeven geen voorkeur voor een bewindvoerder te hebben, maar vervolgens tevens aangegeven dat men een rechtspersoon zou prefereren. Bij vier van deze cliënten is dit ook daadwerkelijk gebeurd; bij één cliënt is een ouder uiteindelijk de bewindvoerder geworden, en bij de andere cliënt is het onbekend wie de bewindvoerder is.

Tabel 7: benoemd tot bewindvoerder

	Bewindvoerder	aantal	Percentage
	Ouders	3	6%
	broer en/of zus	3	6%
	ander familielid	2	4%
	Vrijwilliger	2	4%
	rechtspersoon	32	66%
	Anders	6	12%
	<i>missings</i>	1	2%
<i>Totaal</i>		49	100

Uiteindelijk hebben veel cliënten (N=32) een rechtspersoon als bewindvoerder benoemd gekregen. Een rechtspersoon kan een stichting zijn die met vrijwilligers werkt, maar ook een professionele beroepsmatige organisatie, zoals een bewindvoederskantoor.

7.3.5 Wanneer is het bewind ingesteld?

Het merendeel van de cliënten staat al langer dan 3 jaar onder bewindvoering.

Tabel 8: wanneer is het bewindvoederschap ingesteld?

	onder bewind sinds ...	aantal	Percentage
	0 - 3 mnd	1	2%
	4 - 6 mnd	3	6%
	7 - 12 mnd	3	6%
	13 - 19 mnd	1	2%
	20 - 38 mnd	1	2%
	≥ 38	38	78%
	<i>missings</i>	2	4%
<i>totaal</i>		49	100

7.3.6 Wie onderhoudt het contact met de bewindvoerder?

Bij deze vraag zijn er N=7 missings; van deze cliënten is geen informatie over betreffend item. Wanneer eenmaal het bewindvoederschap is ingesteld, onderhoudt N=25 cliënten (60%) zelf het contact met de bewindvoerder. Bij 26% van de cliënten vinden de contacten

met de bewindvoerder plaats middels de hulp of dienstverlener (b.v. woonbegeleider, maatschappelijk werk); 7% van de cliënten heeft hulp van een mentor. De overige cliënten (7%) hebben hulp van anderen, zoals bijvoorbeeld van ouders.

7.3.7 Hoe is de contactfrequentie en is deze naar tevredenheid van de cliënt?

Wanneer de contactfrequentie wordt geïnventariseerd blijken hier grote onderlinge verschillen te bestaan. 18% van de cliënten heeft 1 maal per week contact met de bewindvoerder; 8% eenmaal per twee weken en 12% heeft 1 x per maand contact. Het merendeel van de cliënten (62%) heeft een andere contactfrequentie (variërend van nooit/niet vaak tot zo vaak als nodig en van 2x per week tot 2 à 3 keer per jaar).

De vraag “hoe vaak vindt u contact wenselijk” wordt door 82% ingevuld. De wensen lopen hierbij sterk uiteen. 23% wil graag de mogelijkheid hebben om naar eigen behoefte de afspraken in te vullen. Uit de diversiteit van antwoorden, die varieerden van meerdere keren per week tot vijf maal per jaar, blijkt dat afstemming tussen de bewindvoerder en de cliënt op dit gebied belangrijk is.

De aard van het contact is veelal telefonisch (49%). In 21% vindt er een face-to-face contact met alleen de cliënt plaats. In 30% zijn er zowel persoonlijke als telefonische contacten. Soms met alleen de cliënt, soms met alleen de hulpverlener en soms met de cliënt en hulpverlener.

47% van de cliënten neemt zelf het initiatief tot contact met de bewindvoerder; 29% neemt het initiatief tezamen met een andere persoon. 6% geeft als antwoord dat de bewindvoerder het initiatief neemt tot contact.

7.3.8 Wat zijn de taken van de bewindvoerder en welke kosten worden hiervoor in rekening gebracht?

In de vragenlijst zijn een aantal mogelijke taken beschreven, en is ruimte gegeven voor het benoemen van nog andere dan de beschreven taken. Cliënten hebben bij deze vraag dus meerdere antwoorden kunnen geven.

De taken van de bewindvoerder blijken zich met name te richten op het beheer van inkomsten en uitgaven en het regelen van bankzaken (91%). Een aantal bewindvoerders doet ook de afhandeling van inkomsten en vermogensbelasting (49%). Taken gericht op het verkrijgen van subsidies en/of uitkeringen en kwijtschelding van belasting maken een relatief klein deel van de werkzaamheden van de bewindvoerder uit (35%). Drieënveertig procent van de cliënten geeft aan dat de bewindvoerder wel schuldsanering regelt.

De incidentele inzet van de bewindvoerder met betrekking tot het verkrijgen van subsidies en/of uitkeringen wordt onderschreven door de antwoorden van de cliënten op de vraag of er een beroep is gedaan op de bijzondere bijstand voor de kosten gemaakt door de bewindvoerder: 31% geeft aan dat dit niet is gebeurd, 27% van de cliënten vult deze vraag niet in. Wanneer wordt gevraagd waarom er geen beroep is gedaan op de bijzondere bijstand, geven 13 cliënten (27%) voornamelijk als antwoord dat hun inkomen daarvoor te hoog is.

Kosten

Het tarief wat cliënten voor het bewindvoerschap moeten betalen varieert van €0 - €100 per maand. Familie berekent veelal geen kosten. De cliënten, die als bewindvoerder een ouder, broer, zus of ander familielid als bewindvoerder hebben, geven nagenoeg allemaal aan geen kosten te betalen. De tarieven van de rechtspersoon variëren sterk, namelijk tussen de

€ 49 - € 100 per maand. Er zijn geen aanwijzingen dat het tarief samenhangt met het aantal taken, dat de bewindvoerder doet. Het door het LOK aanbevolen tarief voor professionele bij de branchevereniging aangesloten organisaties bedraagt € 84,04 (inclusief BTW) per maand. Het gebeurt nagenoeg niet dat extra kosten in rekening worden gebracht: slechts 4% van de cliënten geeft aan dat er extra kosten in rekening worden gebracht.

7.3.9 Welke afspraken heeft de bewindvoerder met de cliënt gemaakt?

In de vragenlijst is een aantal mogelijke afspraken beschreven en is ruimte gegeven om nog andere dan de beschreven taken te benoemen. Cliënten hebben bij deze vraag dus meerdere antwoorden kunnen geven. Het lijkt begrijpelijk dat 93% van de cliënten rapporteert dat de afspraken met de bewindvoerder onder meer afspraken over het leefgeld inhouden. Ook afspraken over "extra geld" wordt door 55% van de cliënten genoemd, dit naast het hebben van een spaarpotje cq het spaarpotje langzaam opbouwen (41%). Afspraken met betrekking tot rekeningafschriften (39%) en post (45%) worden minder vaak gemaakt.

Er is op tien deelgebieden uitgevraagd:

- leefgeld, extra geld, spaargeld (3)
- rekeningafschriften, post (2)
- deurwaarder, uit huiszetting (2)
- contact met bewindvoerder, bereikbaarheid van bewindvoerder (2)
- geen nieuwe schulden (1)

Dertig procent van de cliënten heeft met de bewindvoerder drie afspraken gemaakt: afspraken over leefgeld en extra geld worden meestal gemaakt.

7.3.10 Zijn er nieuwe schulden gemaakt?

Op de vraag of er nieuwe schulden zijn gemaakt geeft een ruime meerderheid van de cliënten aan dat dit niet het geval is (86%). Bij 10% van de cliënten zijn wel nieuwe schulden ontstaan. Dit valt met beschermingsbewind niet helemaal te voorkomen.

7.3.11 Aan wie legt de bewindvoerder verantwoording af?

Bij 71% van de cliënten legt de betreffende bewindvoerder verantwoording af. Meestal wordt deze verantwoording zowel aan de cliënt als aan de rechter gedaan. In 31% wordt alleen aan de rechter verantwoording gedaan. Veel bewindvoedersorganisaties geven aan dat zij maandelijks of per kwartaal hun cliënten een overzicht van inkomsten en uitgaven geven (zie hoofdstuk 5). Mogelijk wordt hier bij GGZ cliënten vanaf geweken.

7.3.12 Zijn er conflicten tussen de bewindvoerder en cliënt geweest? Zo ja, hoe zijn deze opgelost?

Veel cliënten hebben onenigheid met hun bewindvoerder gehad: het gaat hierbij om 51%. Hiervan gaan 21% van de klachten over het niet (goed) functioneren van de bewindvoerder, waarbij de volgende voorbeelden worden genoemd:

- geld nooit op tijd op de bank
- huis bijna (ten onrechte) leeg gehaald
- niet overmaken van leefgeld, niet betalen van huur en elektriciteit
- ontving geen leefgeld
- rekeningen niet betaald
- te laat overmaken van leefgeld
- te weinig geld gekregen.

Verder zeggen twee cliënten (4%) dat de bewindvoerder ofwel failliet is gegaan, ofwel dat er van bewindvoerder is veranderd. Onenigheid door onduidelijkheid van de taken en verplichtingen van de bewindvoerder wordt ook genoemd (6%). Een cliënt geeft aan dat hij de reden is van het conflict, namelijk omdat hij zonder overleg voorwerpen kocht.

14% van de werkrelaties cliënt-bewindvoerder wordt na een onenigheid door de rechter ontbonden. Een bewindvoerder heeft zich stellig naar de cliënt uitgesproken, dat wanneer de cliënt zich niet houdt aan het afgesproken bestedingspatroon, de bewindvoerder zich middels een rechterlijke uitspraak van zijn taakstelling wil laten ontheffen. De oplossing kan ook gevonden worden in het "erover praten", soms zelf of soms met hulp en/of door een hulpverlener (maatschappelijk werk of casemanager). Twee cliënten geven aan dat er wel een conflict is geweest, maar dat dit nooit is opgelost.

7.3.13 Wat levert het voor de cliënt op om onder bewind gesteld te zijn?

Elke cliënt heeft op deze vraag een reactie gegeven, wat opmerkelijk hoog is voor een open vraag aan het eind van een vragenlijst. 32% van de cliënten reageert met opmerkingen als "geeft rust", "geen stress meer" en "goed dat mijn zaken geregeld zijn". Voor 56% van de cliënten liggen de winstpunten op het hebben van overzicht over de eigen financiële situatie en het beter leren met geld om te gaan. Eén cliënt is ontevreden omdat hij vindt dat er te weinig informatie wordt gegeven.

Tien procent van de cliënten geeft aan "alleen maar narigheid te hebben", "veel stress", "veel schulden" en "depressief te zijn".

De reacties van de cliënten op genoemde vraag zijn opvallend, wanneer ze in de context worden geplaatst van de conflictueuze ervaring die een aantal cliënten heeft met hun bewindvoerder (zie paragraaf 7.3.12: 50% van de cliënten geeft aan dat er conflicten met de bewindvoerder zijn geweest).

7.3.14 Welke alternatieven heeft de cliënt voor de bewindvoering?

Op deze vraag heeft 57% van de cliënten antwoord gegeven. Suggesties zijn divers. Het zelf weer doen van alle financiële zaken noemt 14% als een mogelijkheid. Veertien procent noemt familie als een optie. Eén cliënt noemt de sociale dienst.

7.3.15 Welke suggesties heeft de cliënt ter verbetering van het bewindvoederschap?

Zevenenvertig procent van de cliënten heeft deze vraag beantwoord. 30% hiervan doet suggesties m.b.t. de bewindvoerder:

- beter onderzoeken of de bewindvoerder geschikt is voor zijn taak
- meer contact (betere bereikbaarheid)
- bezoek van de bewindvoerder (ook) aan huis
- meer overzicht op specificaties
- beter overleg

De overige reacties (70%) zijn ofwel algemene opmerkingen, of opmerkingen met een toelichtend karakter:

- als ik ruzie heb met mijn curator, is het gelijk een familieruzie (bewind wordt door familie vormgegeven)
- familie is bemoeizuchtig
- koppeling met zorgverzekering
- ik wil het zelf doen

- regel nog veel zelf
- heb door curator geen schulden
- leefgeld is te weinig
- er moet iets beters zijn

8. SAMENVATTING, CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Mensen met langdurige of ernstige psychiatrische problemen krijgen vaak te maken met een bewindvoerder. Dit in het kader van schuldsanering (WSNP), ofwel om schulden te voorkomen (beschermingsbewind); een combinatie is mogelijk. Voor veel mensen is het logisch om zelf je geld te beheren; om zelf te bepalen hoe je met je geld omgaat. Als je psychisch wat in de war bent, kan het uit handen geven van het beheer van je geld een geruststellende gedachte zijn: een hele zorg minder. In de praktijk loopt het vaak anders dan vooraf gedacht en worden de beperkingen van het onder bewind staan soms pijnlijk duidelijk.

Bewindvoering: een onderwerp dat veel cliënten, maar ook hulp en dienstverleners bezig houdt. Waar veel mensen vragen over blijken te hebben en ervaringen over willen delen: vandaar ook dit onderzoek. In dit rapport wordt aandacht gegeven aan bewindvoering en de rechten en plichten die daarmee samenhangen. Wat mogen cliënten van een bewindvoerder verwachten, waar moeten ze zelf nog op letten. Zijn er alternatieven mogelijk? Waar vind je een goede bewindvoerder?

In de onderzoeksopzet (november 2004) is de doelstelling als volgt omschreven:

Ervaringen en wensen van cliënten ten aanzien van bewindvoering in kaart brengen en een goede informatievoorziening rond bewindvoering bewerkstelligen. Doelstelling is tevens om te achterhalen waardoor mensen in financiële problemen komen en wat je kunt doen om problemen te voorkomen.

Uit het onderzoek moet een beeld naar voren komen van welke bewindvoedersorganisaties er in de regio MWU actief zijn, waar zij aan moeten voldoen, wat de criteria zijn waarop de cliënt beoordeelt, wat de voor en nadelen zijn om een familielid als bewindvoerder te hebben, aan welke informatie de cliënt behoefte heeft, hoe die het beste gerealiseerd kan worden en of er alternatieven voor beschermingsbewind zijn.

De tweede zin in bovengenoemde doelstelling kan op meerdere manieren uitgelegd worden. Ze heeft in het kader van dit onderzoek vooral betrekking op financiële problemen die het gevolg kunnen zijn van slecht bewindvoederschap.

Het onderzoek is opgedeeld in drie fasen:

1. vooronderzoek
2. gegevensverzameling
3. verwerking gegevens en formuleren van aanbevelingen.

8.1. Fase 1: vooronderzoek

- a. *Hoeveel GGZ cliënten in de regio MWU hebben (naar schatting) te maken met beschermingsbewind?*

Het aantal GGZ cliënten dat in de regio Utrecht te maken heeft met beschermingsbewind wordt geschat op minimaal 550. Op 1-1-2005 stonden er 2.731 beschermingsbewinden bij het kantongerecht Utrecht ingeschreven voor de locatie Utrecht. Bij het kantongerecht staat niet geregistreerd of iemand vanwege een verstandelijke handicap, psychiatrische handicap of welke andere reden dan ook onder bewind gesteld wordt. Daardoor is niet exact na te gaan om hoeveel GGZ cliënten het gaat. Uit dossieronderzoek van Blankman

(VU, 2002) bij 12 kantongerechten (248 dossiers) over de periode 1985 t/m 2000 blijkt dat het in ongeveer 20% van de gevallen om psychiatrisch patiënten ging. Grofweg komen we dan uit bij het getal 550.

b. Zijn er elders onderzoeken geweest? Wat zijn de bevindingen?

Onderzoeken die de ervaringen van cliënten met beschermingsbewind beschreven zijn niet gevonden. Wel bleken er in de regio Utrecht nog 2 andere organisaties in het kader van financiële dienstverlening bezig te zijn met het onderwerp bewindvoering. Deze onderzoeken zijn in hoofdstuk 3 beschreven.

Het onderzoek van de Tussenvoorziening (2004) naar de mogelijkheden van beschermingsbewind voor dak en thuislozen was bruikbaar vanwege de afweging die daar gemaakt is tussen geldbeheer en beschermingsbewind. Het geeft een goed beeld van de dienstverlening die er in de regio Utrecht is op het gebied van financiële begeleiding aan (ex) dak en thuislozen. De onderzoeken van de SBWU (2005 en 2006) zijn interessant omdat het hier om dezelfde doelgroep gaat, die in ons onderzoek is onderzocht en waarbij de kant van de begeleider als uitgangspunt is genomen. De klachten m.b.t. bewindvoering zijn deels dezelfde als die van cliënten. Ook bij begeleiders is er veel onduidelijkheid over wat je van bewindvoerders kunt verwachten.

c. Feiten rond de procedure bewindvoering, rechten en plichten bewindvoerder en onder bewindgestelde. Belangrijke aspecten:

- *benoemingsprocedure en invloed van de cliënt hierop*
- *waar bestaat dienstenpakket bewindvoerder uit, gebruikmaking van financiële regelingen (bv. bijzondere bijstand, PGB)*
- *bejegening (gedragscode), communicatie (hoeveelheid tijd) en verantwoording*
- *tarieven*
- *klachtenprocedure*

Om een goed beeld te geven van wat beschermingsbewind inhoudt is in hoofdstuk 4 veel aandacht besteed aan de uitleg van begrippen en procedures. In de brochure Curatele, bewind en mentorschap van het Ministerie van Justitie (maart 2005) wordt het onderscheid tussen de drie juridische beschermingsmaatregelen goed uitgelegd. Bij ondercuratelestelling verliest iemand zijn handelingsbekwaamheid. Persoon en vermogen worden beschermd door de benoeming van een curator. Bij onderbewindstelling wordt alleen het vermogen van de betrokkene beschermd en blijft de persoon wel handelingsbekwaam. Bij mentorschap kan iemand niet meer zelf beslissen over verzorging, verpleging en behandeling. De betrokkene wordt hier op het persoonlijke vlak beschermd. Ondercuratelestelling is de meest vergaande maatregel van de drie.

Bewindvoering in het kader van de WSNP (Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen) wordt nogal eens verward met beschermingsbewind. Beide maatregelen zijn echter heel verschillend. Bij de WSNP kan de bewindvoerder niet zelf gekozen worden, bij beschermingsbewind wel. Bij de WSNP zit men 3 jaar aan een strak financieel regime vast. Er mogen geen nieuwe schulden ontstaan tijdens het saneringstraject, maar de betrokkene blijft wel handelingsbekwaam en volledig verantwoordelijk voor de eigen financiën. Bij GGZ cliënten komt het daarom nogal eens voor dat iemand een bewindvoerder in het kader van de WSNP heeft, maar tegelijkertijd ook een (andere) bewindvoerder in het kader van beschermingsbewind.

Formele benoemingsprocedure en invloed van de cliënt hierop

Een verzoek tot onderbewindstelling moet worden gedaan bij de kantonrechter bij de rechtbank van het arrondissement waar de persoon woont voor wie de onderbewindstelling is bedoeld. De betrokkene kan zelf om de maatregel vragen, maar ook de partner of familie (tot in de vierde graad) kan dit doen. Bij het verzoek tot onderbewindstelling moet een medische verklaring van een arts (of in sommige situaties een sociaal verslag van een begeleider of maatschappelijk werker) meegestuurd worden. Aan de hand van de medische verklaring kan de kantonrechter beoordelen of de oorzaak om over te gaan tot bewindvoering ook daadwerkelijk aanwezig is.

Als het verzoek op de rechtbank is ontvangen vraagt de rechter op een zitting de mening van de betrokkene zelf en van diens partner en/of familie over de gevraagde maatregel. Als de betrokkene zelf niet op de zitting kan verschijnen kan de rechter naar de instelling gaan waar de persoon verblijft, maar als er voldoende redenen zijn om de maatregel in te stellen hoeft de rechter dit niet te doen. Ook de mening van de voorgestelde bewindvoerder, die zich schriftelijk tot bewindvoering bereid heeft verklaard, wordt gevraagd. Familieleden die schriftelijk hebben verklaard dat ze met de maatregel instemmen worden meestal niet meer voor de zitting opgeroepen. Het bewind kan voor bepaalde tijd of voor onbepaalde tijd worden ingesteld. In de praktijk gebeurt het vrijwel altijd voor onbepaalde tijd. De cliënt kan zelf een voorkeur uitspreken voor een bewindvoerder. Die voorkeur wordt zoveel mogelijk gevolgd.

Dienstenpakket en gebruikmaking financiële regelingen

In het onderzoek van Blankman e.a. (VU, 2002) wordt een aantal aanbevelingen gedaan m.b.t. de uitvoering van het beschermingsbewind. Uit het onderzoek blijkt dat lang niet in alle kantongerechten (er zijn er 60 in Nederland) op dezelfde manier gewerkt wordt en dat bewindvoerdersorganisaties een verschillende tarievenstructuur hanteren. Ook is niet duidelijk wat van een bewindvoerder verwacht mag worden.

Het Landelijk Overleg Kantonsectorvoorzitters (LOK) stelde in 2003 de commissie Bewind en Familie in, die de opdracht kreeg om advies te geven m.b.t. de gewenste uniformering. De opgestelde aanbevelingen zijn terug te vinden op www.rechtspraak.nl. en zijn ook verwerkt in hoofdstuk 4.

Op 4 december 2003 werd de branchevereniging BPBI (Branchevereniging voor Professionele Bewindvoerders en Inkomensbeheerders) opgericht. Deze vereniging treedt op als belangenbehartiger voor de aangesloten organisaties (39 leden in mei 2007). De branchevereniging houdt toezicht op de kwaliteit van haar leden. Op het gebied van dienstverlening wordt duidelijk omschreven wat cliënten van hun bewindvoerder mogen verwachten, maar wettelijk is dit niet geregeld:

- de belastingaangifte
- het aanvragen van huursubsidie
- het aanvragen van uitkeringen
- het aanvragen van eventuele kwijtscheldingen voor de lokale belastingen
- het indienen van formulieren m.b.t. de AWBZ
- het afsluiten van verzekeringen
- de contacten met diverse instellingen
- de doorbetaling van de vaste lasten
- de behandeling/doorzending van de post

Het LOK geeft een wat minder gedetailleerd overzicht, maar dit komt ongeveer op dezelfde dienstverlening neer. Toevoeging LOK: het beheer van PGB gelden valt niet onder de

reguliere werkzaamheden en drukt op de kosten van het PGB budget. Er kan geen PGB worden aangevraagd voor het betalen van de kosten voor bewindvoering. Kosten die mensen ook zonder bewind hadden moeten maken blijven voor rekening van de onder bewindgestelde.

Bejegening, communicatie en verantwoording

Over de contactfrequentie met de onderbewindgestelde wordt door de BPBI op de website niets vermeld. Ook het LOK is er wat vaag over: regelmatig contact met rechthebbende, spreekuurcontact (binnen redelijke grenzen) en zitting kantonrechter (beperkt). Een professionele, beroepsmatige bewindvoerder heeft, als je naar de uurvergoeding kijkt, maar weinig tijd per cliënt te besteden. Een niet beroepsmatige bewindvoerder kan naar eigen inzicht meer tijd besteden en ook meer taken verrichten. Een organisatie als Stadsgebedbeheer (schuldhulpverlening en inkomensbeheer voor dak en thuislozen in de stad Utrecht) heeft gemiddeld 1 uur tijd per cliënt per week, maar ontvangt daarvoor ook een hogere vergoeding (€ 2.200 op jaarbasis).

Als de rechthebbende voldoende wilsbekwaam is om de rekening en verantwoording op te nemen, wordt jaarlijks rekening en verantwoording aan de rechthebbende afgelegd, waarvoor een model kan worden gebruikt dat door de kantonrechter aan de bewindvoerder beschikbaar is gesteld. Dit document dient door de bewindvoerder en de rechthebbende voor akkoord te worden ondertekend en ingediend te worden bij de kantonrechter. Weigert de rechthebbende voor akkoord te tekenen, dan zal dit voor de kantonrechter aanleiding zijn voor nader onderzoek. Veel bewindvoerders verstrekken maandelijks (of per kwartaal) rekening-overzichten aan hun cliënten.

Tarieven

De bewindvoerder ontvangt een beloning voor zijn of haar diensten. Het LOK maakt onderscheid in beloning tussen

- a. niet beroepsmatige bewindvoerders
- b. professionele maar niet bij de Branchevereniging aangesloten bewindvoerders
- c. bij de Branchevereniging aangesloten bewindvoerders

Tarieven (per 1-1-2007):

- a. niet meer dan € 500 per jaar (€ 375 loon en € 125 ongespecificeerde kosten)
- b. niet meer dan € 745 per jaar (€ 620 loon inclusief BTW en € 125 ongespecificeerde kosten)
- c. maximaal € 847,50 per jaar, exclusief BTW, eventueel eenmalige intakekosten van maximaal € 339 (ex BTW) en € 56,50 per uur (ex BTW) voor vooraf door de kantonrechter goedgekeurde extra werkzaamheden

De beloning kan hoger liggen omdat wettelijk geregeld is dat een bewindvoerder recht heeft op maximaal 5% van o.a.. rente van geldsommen (zoals erfenissen) die onder zijn bewind gesteld zijn. Onder geldsommen vallen niet: lonen, uitkeringen, pensioenen en lijfrenten.

Als de onder a. en b. genoemde bewindvoerders hogere kosten maken dan € 125 kan aan de kantonrechter goedkeuring hiervoor gevraagd worden. Wel is dan een specificatie nodig van reiskosten, telefoonkosten, kosten opmaak rekening en verantwoording en bij een ingewikkelde financiële huishouding ook de kosten van een boekhouder. Het LOK is voorstander van het afschaffen van het 5% beloningscriterium, omdat er geen redelijk verband is tussen dit criterium en de benodigde inspanning van de bewindvoerder.

Klachtenprocedure

Het beste is om altijd eerst, eventueel samen met een hulpverlener, een afspraak met de bewindvoerder te maken om de klacht te bespreken. Elk lid van de Branchevereniging heeft een onafhankelijke klachtenprocedure. Een cliënt van een lid van de Branchevereniging kan een klacht indienen bij de Branchevereniging over een lid *nadat* de interne klachtenprocedure van het lid doorlopen is. Deze procedure geldt ook voor aspirant-leden. Het LOK spreekt zich niet uit over klachtenprocedures. Aangenomen mag worden dat de beroepsmatige bewindvoerder allen een klachtenprocedure hebben. Bij stichtingen die met vrijwilligers werken kan over het algemeen een klacht bij de coördinator of het bestuur worden ingediend. Dit kan per brief of mondeling. Hoe dit voor eenmanszaken geregeld is, is niet bekend.

Een klacht over een bewindvoerder kan ook, per brief, bij de toezichthoudend kantonrechter gemeld worden. Die zal over het algemeen een kopie van de brief aan de bewindvoerder sturen. Die krijgt vervolgens twee weken de tijd om te reageren. Soms vindt er daarna een zitting plaats. De kantonrechter hoort dan beide partijen en kan besluiten om een andere bewindvoerder aan te wijzen of het bewind op te heffen of om andere afspraken te maken met de bewindvoerder.

Fouten die een bewindvoerder ten nadele van een cliënt maakt kunnen onder de aansprakelijkheidsverzekering van de bewindvoerder vallen. Alleen zal dan wel duidelijk aangetoond moeten worden dat de fout ook echt bij de bewindvoerder ligt en niet bij de cliënt.

d. Welke bewindvoerders zijn er in de regio MWU actief?

In hoofdstuk 5 wordt een overzicht gegeven van de bewindvoerdersorganisaties die in de regio Utrecht actief zijn. Deze informatie komt van websites van de betreffende organisaties, uit folders en bij sommigen is telefonisch navraag gedaan. Deze opsomming is niet uitputtend. Met name de kleinere kantoren of eenmanszaken zijn niet via het web terug te vinden en een overzicht van bewindvoerders die in de regio Utrecht actief zijn kon door het kantongerecht niet gegeven worden. Familie of vrijwilligers die optreden als bewindvoerder hebben we binnen dit onderzoek niet gesproken. Dat ze er wel degelijk zijn blijkt uit het feit dat van de cliënten die meewerkten aan het onderzoek, er 6 een direct familielid (ouders/broer of zus) als bewindvoerder hadden. Bij 2 was dat een ander familielid en bij 2 anderen een vrijwilliger. Ze zijn alleen heel moeilijk te achterhalen.

Lang niet alle professionele bewindvoerdersorganisaties zijn lid van de Branchevereniging BPBI. Er zijn met name grote beroepsmatig werkende organisaties bij aangesloten. Waarschijnlijk vanwege de hoge toelatingskosten en jaarlijkse contributie (minimaal € 3.375). De branchevereniging stelt niet zozeer eisen aan de bewindvoerder zelf, maar vooral aan de organisatie waarbinnen de bewindvoerder actief is.

8.2 Fase 2: werving en selectie deelnemers, opstellen vragenlijst

Het onderzoek richt zich op volwassen cliënten van de geestelijke gezondheidszorg, die recente ervaring met beschermingsbewind hebben en in de regio Midden Westelijk Utrecht wonen. Bij de start van het onderzoek is vastgesteld dat er minimaal 25 vragenlijsten en 25 interviews (gebaseerd op de vragenlijsten) afgenomen zouden worden.

Potentiële deelnemers zijn op verschillende manieren door het Steunpunt GGZ Utrecht benaderd. Middels flyers/posters in dagactiviteitencentra/inloop en op locaties van Altrecht, SBWU en Kwintes (voorheen Vindicta) in Utrecht, Nieuwegein, Woerden en Zeist. Via cliëntenraden van genoemde instellingen, hulpverleners/casemanagers van specifieke

afdelingen van Altrecht, maatschappelijk werkers en sociaal juridisch dienstverlener van Altrecht, regionale cliënten en familieorganisaties, Wegwijswinkel, relevante tijdschriften (Alter, blad Cliëntenbond) en via een mailing van het Platform GGZ Utrecht.

Ook zijn welzijnsorganisaties en bewindvoerdersorganisaties benaderd voor medewerking. Bij welzijnsorganisaties waren weinig mensen uit onze doelgroep bekend en bewindvoerdersorganisaties wilden om verschillende redenen niet meewerken, o.a. omdat ze daardoor zelf in een dubbelrol zouden komen. Wel bleek tijdens de werving dat verschillende organisaties zelf ook bezig waren met een onderzoek op het gebied van financiële dienstverlening. Met de organisaties die het betrof (SBWU en Tussenvoorziening) is regelmatig contact gehouden en informatie uitgewisseld.

Aan de cliënten is aangegeven dat de door hen verstrekte informatie anoniem zou worden gerapporteerd. Cliënten die meewerkten aan het onderzoek ontvingen een vergoeding van € 10. *De tekst van de flyer is als bijlage opgenomen.*

De vragenlijst bestaat uit 31 meerkeuze items en 12 open vragen. Voor deze structuur is gekozen om zoveel mogelijk relevante informatie te kunnen verzamelen.

8.3 Fase 3: verwerking gegevens en aanbevelingen

De doelstelling is geoperationaliseerd in 1 hoofdvraag (“Waar liggen aandachtspunten cq verbeterpunten voor het bewindvoerschap bij beschermingsbewind”) en 15 deelvragen (zie hoofdstuk 6.1). De deelvragen zijn in te delen in 3 subgroepen:

1. vragen m.b.t. informatievoorziening vooraf (1 t/m 5)
2. vragen m.b.t. werkafspraken en verantwoording bewindvoerder (6 t/m 12)
3. vragen m.b.t. alternatieven, tevredenheid en suggesties ter verbetering (13 t/m 15)

Er zijn 49 bruikbare vragenlijsten verwerkt, waarvan 62% zelfstandig door de cliënt is ingevuld en 38% is ingevuld met behulp van een medewerker van het Steunpunt. De taak van de medewerker was vooral om de vragen aan de cliënt toe te lichten en te helpen met invullen als de cliënt daar zelf niet toe in staat was. Hulp bij het invullen is vooral gegeven aan cliënten die in een beschermende woonvorm of op een afdeling van een psychiatrisch ziekenhuis wonen. Hulp bij het invullen is in de plaats gekomen voor het afnemen van op de vragenlijst gebaseerde interviews.

In de vragenlijst (zie bijlage) was voldoende ruimte voor inbreng van de respondent. Er waren 31 meerkeuze vragen en 12 open vragen. De antwoorden zijn in hoofdstuk 7 beschrijvend gepresenteerd en geclusterd in bovengenoemde deelvragen. Daarnaast zijn nog enkele demografische en achtergrondgegevens beschreven. Zo komt 80,8% van de respondenten uit de regio Midden-Westelijk Utrecht, 9,6% uit de regio Oost Utrecht en eenzelfde percentage komt van buiten de provincie Utrecht. Allen hebben recent ervaring met beschermingsbewind en zijn (langdurig) cliënt van de geestelijke gezondheidszorg. Van de 49 respondenten zijn er 32 man en 17 vrouw; 66% is ouder dan veertig jaar. Het merendeel woont alleen; 17 respondenten wonen of verblijven in een psychiatrisch ziekenhuis, in een beschermende woonvorm of wonen begeleid zelfstandig.

De uit de onderzoeksgegevens voortgekomen aanbevelingen zijn onderverdeeld in de volgende gebieden:

1. *informatieverstrekking*
2. *werkafspraken en kwaliteitsbewaking*
3. *tevredenheid en alternatieven*

8.3.1 Informatieverstrekking

Een behoorlijke verbeterslag is wenselijk op het gebied van het vooraf informeren van de cliënt en de verdere betrokkenen.

Informatie is wenselijk m.b.t. de volgende onderwerpen:

- wat is bewindvoering
- wat zijn de taken en plichten van de bewindvoerder
- wat zijn de taken en plichten van de cliënt
- wanneer begint het bewindvoederschap
- wanneer eindigt het bewindvoederschap
- wat zijn de kosten
- wat zijn de alternatieven

Veel cliënten stemmen in met onderbewindstelling, terwijl ze nauwelijks weten waar ze ja op zeggen en wat eventuele alternatieven kunnen zijn (43% voelt zich niet geïnformeerd). Het hebben van schulden (49%), het niet kunnen beheren van de eigen financiële middelen (36%) en het voorkomen van schulden (14%) zijn redenen die genoemd worden bij de vraag wat de aanleiding was voor het verzoek tot het instellen van beschermingsbewind. Opname in een GGZ instelling wordt door 20% van de cliënten genoemd. Op het moment van aanvraag kan beschermingsbewind nodig zijn omdat er geen alternatief is. Het kan in zo'n situatie ook rust bij de cliënt geven. Bij een opname komt vaak aan het licht dat een cliënt problemen met financiën heeft en is er de mogelijkheid om hier iets aan te doen.

Veel aanvragen voor bewindvoering worden (met toestemming van de cliënt) door de hulp of dienstverlener gedaan. Zij zijn voor de cliënt ook de belangrijkste informatiebron. Uit een intern onderzoeksrapport van de SBWU (2005) blijkt dat de daadwerkelijke beslissing om tot bewindvoering over te gaan vaak samen gaat met de door de woonbegeleider ervaren grenzen van de eigen mogelijkheden. De financiële relatie moet gescheiden blijven van de hulp of dienstverlenerrelatie. Als de begeleider teveel financiële taken over moet nemen wordt de relatie onzuiver. Zelfs als er een bewindvoerder aangesteld is blijft ondersteuning bij financiën nog een belangrijk onderdeel van de begeleiding uitmaken. Voor begeleiders is het niet duidelijk wat de taken van de bewindvoerder zijn en waarom zij daarnaast nog zoveel tijd met financiën kwijt zijn.

Veel cliënten geven de voorkeur aan een rechtspersoon als bewindvoerder. Deze voorkeur wordt veelal door de rechter gevolgd. Een familielid als bewindvoerder is vaak niet aan te raden voor GGZ cliënten, omdat ruzie met dat familielid dan meteen ruzie m.b.t. het bewindvoederschap inhoudt en andersom. Familie heeft vaak de neiging om zich teveel met het leven en de uitgaven van de cliënt te bemoeien en dat wordt al snel als bemoeizuchtig ervaren. In ons onderzoek heeft 16% een familielid als bewindvoerder, 66% heeft een rechtspersoon. In het onderzoek van Blankman hadden psychiatrische patiënten relatief gezien veel vaker een rechtspersoon als bewindvoerder dan de verstandelijk gehandicapte of psychogeriatrische patiënt. In die sectoren wordt het bewind vaak gecombineerd met mentorschap. Een mentor kan, evenals een curator, alleen een natuurlijk persoon zijn.

Op het moment dat er klachten zijn over de bewindvoering of als het wat beter gaat met de cliënt treedt een moment van bezinning op. 71% van de cliënten geeft aan dat er geen informatie gegeven is over voorwaarden voor beëindiging van de bewindvoering. Beschermingsbewind wordt vrijwel altijd voor onbepaalde tijd ingesteld. Er wordt niet periodiek getoetst of het nog wel nodig is. Uit het onderzoek van Blankman blijkt dat

beschermingsbewinden vrijwel uitsluitend alleen eindigen als iemand overlijdt. Voor verstandelijk gehandicapten en psychogeriatrische patiënten (2 groepen mensen waarbij veel gebruik gemaakt wordt van beschermingsbewind) lijkt periodieke toetsing minder relevant. Voor een deel van de GGZ cliënten zal het ook niet aan de orde zijn, maar voor een ander deel is het zeker het overwegen waard. Bij de WSNP weet je dat je 3 jaar lang vol moet houden en er dan vanaf bent. Voor het opheffen van beschermingsbewind moet toestemming aan de kantonrechter gevraagd worden. Daarbij moet aangetoond worden dat iemand weer zelf zijn financiële belangen kan behartigen. Dat gaat meestal niet vanzelf. Het benoemen van een tijdsperiode kan een stimulans voor cliënt en begeleider zijn om het zelf weer leren beheren van de financiën op te pakken. In de brochure Curatele, bewind en mentorschap schrijft het ministerie van Justitie dat ook zonder curatele of bewindvoering geld en goed vaak uitstekend kunnen worden beheerd, bijvoorbeeld door het tijdig verlenen van een volmacht. De boodschap is: denk goed na voordat u voor iemand een beschermingsmaatregel aanvraagt.

Aanbevelingen met betrekking tot informatieverstrekking

1. Voor GGZ cliënten is beschermingsbewind niet altijd levenslang of permanent nodig. Aan zowel de kantonrechters als aan de cliënt en betrokkenen (familie, hulp en dienstverleners) wordt geadviseerd om bij aanvang van het beschermingsbewind een bepaalde periode af te spreken. Aan het eind van die periode kan de situatie opnieuw bekeken worden. Voor de cliënt en betrokkenen kan een in zicht komend evaluatiemoment een goede reden en een stimulans zijn om te gaan zoeken naar alternatieven, zoals budgetbeheer.
2. Bij de opzet van het onderzoek is al rekening gehouden met het maken van een folder, waarin duidelijk uitgelegd wordt wat beschermingsbewind inhoudt en wat de rechten en plichten van bewindvoerder en onderbewindgestelde zijn. In de folder moeten ook begin en eind van beschermingsbewind, kosten en alternatieven aan de orde komen. Gezien de uitkomsten van het onderzoek gaat het Steunpunt GGz Utrecht deze folder op korte termijn ook maken. Cliënten die overwegen om beschermingsbewind aan te vragen of waarvoor bewindvoering aangevraagd wordt, worden geadviseerd om eerst de folder goed te lezen en door te spreken met betrokkenen, zodat ze weten waar ze aan beginnen. Ook kan de kantonrechter bij het aanstellen van een bewindvoerder aan de folder refereren.
3. Een folder met een overzicht van de bewindvoerders die in de regio MWU actief zijn is noodzakelijk, omdat die er momenteel niet is en veel mensen niet weten waar ze een bewindvoerder kunnen vinden. In de folder zal ook aangegeven worden wat de verschillen in werkwijze en kosten tussen de bewindvoerders zijn (familie, vrijwilligers, professioneel maar werkend met vrijwilligers, professioneel en werkend met beroepskrachten, eenmanszaken et cetera). Cliënten die daartoe in staat zijn kunnen zich dan (al dan niet met behulp van betrokkenen) oriënteren en weloverwogen een beslissing maken. Het Steunpunt GGz Utrecht zal deze folder maken. Hulp van anderen hierbij om het overzicht compleet te krijgen is noodzakelijk. De folder zou in ieder geval bij het kantongerecht op te vragen moeten zijn.

8.3.2 Werkafspraken en kwaliteitsbewaking

Als bewindvoering eenmaal ingesteld is dienen er duidelijke werkafspraken op papier gemaakt te worden. De cliënt weet dan wat hij kan verwachten van de bewindvoerder en dat geeft rust. Ook hulp en dienstverleners zijn hierbij gebaat. Het LOK en de branche-organisatie

BPBI hebben duidelijk op papier gezet wat cliënten van hun bewindvoerder mogen verwachten. Als de bewindvoerder de werkafspraken niet nakomt, kunnen cliënt en/of begeleider hierop terugvallen (desnoods via het klachtenreglement, dat veel organisaties hebben). Andersom kan de bewindvoerder de cliënt ook wijzen op afspraken die samen gemaakt zijn. Een schemergebied in de taakopvatting betreft de verantwoordelijkheid m.b.t. het al dan niet regelen van voldoende inkomsten voor de cliënt. Wie let er op of alle mogelijkheden voor kwijtschelding, subsidie of belastingteruggave benut worden? Of dat de cliënt na betaling van vaste lasten nog wel voldoende leefgeld overhoudt? Is het voldoende als de cliënt een zorgverzekering heeft of vindt de bewindvoerder het ook zijn taak om ervoor te zorgen dat de cliënt niet alleen goed maar ook zo goedkoop mogelijk verzekerd is? Juist m.b.t. dit schemergebied leven veel vragen en verwachtingen, die niet altijd reëel zijn. Een cliënt schrijft: “er is veel geheimzinnigheid rond de werkzaamheden van de bewindvoerder”. Met goede afspraken kan dit voorkomen worden.

Onderdeel van de werkafspraken is het afspreken van een contactfrequentie en momenten waarop verantwoording wordt afgelegd. Veel organisaties geven (op papier) aan dat er maandelijks inzicht wordt gegeven in de inkomsten en uitgaven. Dit is voor cliënten een belangrijk gegeven. Als er goede werkafspraken zijn, die ook nagekomen worden, heeft de cliënt het gevoel dat hij/zij serieus genomen wordt. Het gaat tenslotte om zijn of haar geld. Het gevaar van regelmatig een financieel overzicht geven of kopieën van bankrekeningen toesturen, is dat een banksaldo niet altijd iets zegt over de financiële situatie van de cliënt. Soms weten bewindvoerders dat er nog veel rekeningen betaald moeten worden, maar de cliënt heeft dat inzicht niet en snapt dan niet waarom hij niet meer leefgeld krijgt of niet iets extra's kan krijgen.

Bewindvoerders zouden in het leggen van contact een meer pro-actieve houding kunnen aannemen. Nu wordt vaak nog teveel uitgegaan van het initiatief van de cliënt. Maar 6% van de bewindvoerders neemt zelf het initiatief tot contact met de cliënt. 60% van de cliënten onderhoudt zelf het contact met de bewindvoerder. In 26% van de gevallen vinden de contacten via de hulp of dienstverlener plaats. Dat is vooral bij cliënten die opgenomen zijn en/of beschermd wonen het geval. Cliënten vinden het belangrijk dat ze samen, in overleg met de bewindvoerder, financiële beslissingen kunnen nemen en dat er niet voor hen of buiten hen om beslist wordt. Een goede bejegening door de bewindvoerder wordt erg op prijs gesteld. In die zin is dat niet anders dat wat mensen van een hulpverlener verwachten.

De contactfrequentie is heel wisselend: van 1x per week tot nooit. De wensen tot contact lopen sterk uiteen: 23% wil graag de mogelijkheid hebben om naar eigen behoefte de afspraken in te vullen. De contacten zijn veelal telefonisch, maar face-to-face contacten vinden ook regelmatig plaats.

Binnen de bewindvoerdersbranche is kwaliteitsbewaking een actueel onderwerp. Dit onderzoek onderschrijft de urgentie van goede afspraken op dit gebied. Goede rapportage naar de cliënt (wat staat er op je rekening, wat is er af gegaan en waarom) is hierbij een vereiste. Het op tijd en accuraat afhandelen van alle financiële administratieve werkzaamheden zou inherent aan het werk van de bewindvoerder moeten zijn (huur, leefgeld e.d. op tijd over maken). 21% van de cliënten in dit onderzoek heeft klachten op dit gebied (te laat of te weinig overmaken van leefgeld, niet tijdig betalen van rekeningen et cetera). Voor mensen die niet goed met geld om kunnen gaan en/of weinig geld te besteden hebben zijn juist dit soort zaken van belang. Onenigheid tussen cliënt en bewindvoerder was in 14% van de gevallen reden om de werkrelatie tussen cliënt en bewindvoerder te ontbinden. Ook een bewindvoerder laat zich wel eens van zijn taak ontheffen als de cliënt zich alsmaar niet aan de afspraken houdt.

Het tarief dat cliënten voor bewindvoering moeten betalen varieert van € 0 (veelal bij familie) tot het maximumtarief dat professionele bij de branche-organisatie aangesloten bewindvoerders in rekening mogen brengen (€ 84,04 per maand, incl. BTW).

Aanbevelingen m.b.t. werkafspraken en kwaliteitsbewaking

4. Maak aan het begin van de bewindvoering voor de cliënt inzichtelijk wat het vaste takenpakket van de bewindvoerder is en welk geldbedrag hier tegenover staat. Maak ook duidelijk hoeveel tijd de bewindvoerder per week voor de cliënt beschikbaar heeft. Geef ook aan wat voor taken niet onder het takenpakket vallen en welke kosten hiervoor in rekening gebracht worden.
5. Een vaste wekelijkse of dagelijkse spreekuurmogelijkheid geeft de cliënt zelf de mogelijkheid om contact op te nemen als er bijvoorbeeld een urgente situatie is. Ook voor begeleiders van cliënten is een vast contactmoment prettig. Als de cliënt de neiging heeft om elke dag te gaan bellen kan het afspreken van een vast contactmoment ook rust bieden aan de bewindvoerder. Hij kan dan de cliënt op de gemaakte afspraak wijzen.
6. Neem als bewindvoerder ook eens het initiatief tot contact en zorg er in ieder geval voor dat cliënt en bewindvoerder elkaar af en toe ontmoeten, zodat er (voor zover mogelijk) een financiële vertrouwensband kan ontstaan. Een periodieke evaluatie door bewindvoerder en cliënt (eventueel in het bijzijn van een hulp of dienstverlener) kan helpen om conflicten te voorkomen.
7. Het is onduidelijk hoe bewindvoerdersorganisaties de kwaliteit van hun dienstverlening toetsen. De branche-organisatie BPBI toetst vooral de organisatie, waarbinnen de bewindvoerder actief is. De werkzaamheden van de bewindvoerder zelf worden niet getoetst. Aan de bewindvoerders(organisaties) daarom de aanbeveling om de klanttevredenheid (onder cliënten, maar ook intern bij de eigen bewindvoerders) door een onafhankelijke instelling periodiek te laten toetsen. Ook familiebewindvoerders en vrijwilligers behoren regelmatig na te gaan of zij nog steeds naar wens van de cliënt handelen.
8. Als de cliënt voor zijn/haar klacht geen gehoor vindt bij de organisatie zou de klacht bij het kantongerecht waar de cliënt woont gedeponereerd moeten kunnen worden. Als het kantongerecht regelmatig klachten krijgt over een bepaalde persoon of organisatie dient een onderzoek ingesteld te worden.
9. Als een GGZ instelling van haar cliënten en/of hulp en dienstverleners regelmatig klachten hoort over een bepaalde organisatie of bepaalde bewindvoerder, kan zij zelf ook actie op deze klachten ondernemen. Cliënten en medewerkers voelen zich dan ook serieus genomen door de instelling waarvoor ze werken of waarvan ze hulp krijgen.

8.3.3 Tevredenheid en alternatieven voor beschermingsbewind

Veel cliënten voelen zich prettig onder bewindvoering, ondanks het feit dat er in het verleden conflicten met de bewindvoerder zijn geweest. 32% meldt dat de bewindvoering rust geeft, dat ze hierover geen stress meer hebben en ze vinden het fijn dat de zaken goed geregeld zijn. Voor 56% liggen de winstpunten op het hebben van overzicht over de eigen financiële situatie

en het leren om beter met geld om te gaan. 10% meldt “alleen maar narigheid te hebben ondervonden van bewindvoering”.

Op de vraag welke alternatieven cliënten hebben voor bewindvoering komen weinig concrete suggesties. 14% noemt het zelf weer doen van de financiën als mogelijkheid en eveneens 14% noemt familie als optie.

Welke suggesties heeft de cliënt ter verbetering van het bewindvoederschap? De antwoorden gaan veelal over betere bereikbaarheid, bezoek aan huis, meer overzicht op specificaties en beter overleg. Ook het beter onderzoeken of de bewindvoerder geschikt is voor zijn taak wordt als suggestie gegeven. Helaas blijkt vaak in de praktijk of de bewindvoerder geschikt is en is dat van tevoren moeilijk te onderzoeken. Een geschikte bewindvoerder is vooral iemand die de cliënt serieus neemt, zijn taken goed uitvoert, goed bereikbaar is en de cliënt het gevoel geeft dat financiële beslissingen samen genomen worden.

Alternatieven?

Voor GGZ cliënten is beschermingsbewind een relatief zware maatregel, waarbij ze ook nog zelf de kosten moeten betalen. Voor mensen die niet met geld om kunnen gaan en/of al veel schulden gemaakt hebben is het lastig om een andere oplossing te zoeken. Alle andere mogelijkheden gaan uit van vrijwillige medewerking van de cliënt en/of vereisen (op termijn) enig financieel inzicht.

Voorbeelden van andere manieren van geldbeheer, waaraan geen rechter te pas komt zijn:

- inkomensbeheer of budgetbeheer (zie hieronder)
- Stadsgeldbeheer (zie hoofdstuk 5.10)
- Thuis ondersteuning bij het beheren van uw geld (bezoek aan huis door een welzijnsorganisatie i.s.m. de Kredietbank Utrecht)
- Administratie Thuis voor 55 plussers (welzijnsorganisatie Cumulus)
- Ook het Rode Kruis biedt tegenwoordig in Utrecht d.m.v. vrijwilligers hulp bij administratie en financiën.
- Voorbeelden om het helemaal zelf te doen zijn een cursus ‘Consuminderen voor beginners’ (Centrum Trijn van Leemput) of het NIBUD
- Het geven van een volmacht aan een goede bekende of familie (folder Ministerie van Justitie)

De diensten die Stadsgeldbeheer biedt zijn uitgebreider dan die van een bewindvoerder, omdat Stadsgeldbeheer de integrale problematiek van de cliënt als uitgangspunt neemt. De SBWU koopt zo nodig trajecten voor GGZ cliënten in bij Stadsgeldbeheer en financiert die uit de reguliere middelen

Inkomensbeheer

Bij inkomensbeheer (ook budgetbeheer of vermogensbeheer genoemd) wordt administratieve hulp geboden bij het beheer van het inkomen van de cliënt. De bewindvoerder maakt samen met de cliënt afspraken over de besteding van het inkomen. De cliënt ondertekent een overeenkomst waarin de afspraken tussen de bewindvoedersorganisatie en de cliënt zijn vastgelegd. Vervolgens zorgt de bewindvoerder er voor dat de betalingen - na ontvangst van het inkomen - iedere maand volgens opgave worden uitgevoerd. Voor mensen die moeite hebben om evenwicht te vinden tussen inkomsten en uitgaven kan inkomensbeheer een oplossing zijn. Veel bewindvoerders bieden ook inkomensbeheer aan. De cliënt betaalt hiervoor een vast bedrag per maand.

Belangrijk verschil tussen inkomensbeheer en bewindvoering is dat bij een bewind de financiële tekeningsbevoegdheid overgedragen wordt aan de bewindvoerder en bij een overeenkomst niet. In de praktijk betekent dit dat beheercliënten, op basis van de adviezen en voorbereidende werkzaamheden van de organisatie, zelf de noodzakelijke acties moeten blijven uitvoeren (aanvraag huursubsidie, kwijtscheldingen, uitkeringen etc.).

Aanbevelingen m.b.t. alternatieven voor bewindvoering

10. Voor GGZ cliënten zijn er op dit moment weinig alternatieven voor beschermingsbewind. Aanbevolen wordt om meer variatie in het aanbod te maken en om bepaalde mogelijkheden, zoals hulp bij administratie thuis, ook voor GGZ cliënten beschikbaar te maken.

11. Voor cliënten die langdurig aangewezen zijn op het beheer van financiën en die tegelijkertijd ondersteunende begeleiding vanuit een GGZ instelling ontvangen, zou een traject bij Stadsgeldbeheer een alternatief kunnen zijn. De kosten daarvoor zouden uit de AWBZ betaald moeten worden. Hulp bij financiën is immers onderdeel van ondersteunende begeleiding, die ook uit de AWBZ betaald wordt. Door intensieve hulp bij financiën te scheiden van andere taken van de woonbegeleider of casemanager, kan de begeleidingsrelatie zuiver gehouden worden en is er meer tijd voor begeleiding op andere levensgebieden.

Tenslotte nog een opmerking van een cliënt die duidelijk weergeeft waar het om gaat:

“Ik wil geen politieagent, maar een bewaarengel”.

LITERATUURLIJST

Onderzoeken

Blankman K., I.G. Oehlers-Oosterhof, H.C.D.M. Oomens, W.M.E.H. Beijers. - Amsterdam : Vrije Universiteit, 2002. - 92 p. - ISBN 9074582206

Onderbewindstelling ter bescherming van meerderjarigen: het beschermingsbewind nader onderzocht.

SBWU, H.R. Brommersma, maart 2005. Discussiëren over financiële dienstverlening aan cliënten.

SBWU, H.R. Brommersma, februari 2006. Hulp bij financiën en administratie.

Stichting de Tussenvoorziening, 2004. Beschermingsbewind voor dak- en thuislozen? Een onderzoek naar de mogelijkheden van beschermingsbewind voor dak- en thuislozen.

Brochures

Curatele, bewind en mentorschap, Ministerie van Justitie (maart 2005).

“Een akkoord is de moeite waard” en “Spelregels voor een schone lei, wettelijke schuldsanering”. Beide brochures zijn afkomstig van de Raad voor de Rechtsbijstand in 's Hertogenbosch.

Folders van diverse bewindvoerdersorganisaties.

Websites

www.rechtspraak.nl

www.bpbi.nl

branchevereniging voor professionele bewindvoerders en inkomensbeheerders

websites van diverse bewindvoerderskantoren

BEGELEIDINGSKOMMISSIE

Het onderzoek werd ondersteund door een begeleidingscommissie die uit de volgende personen bestond:

Rinie Blauw-Griffioen	Altrecht, ondersteuner cliëntenraden Nieuwegein en Woerden
Roelien Brommersma	SBWU, beleidsmedewerker/onderzoeker
Carolien Muller	lid cliëntenraad Altrecht, locatie Woerden
Anneke Scholten	(ex)-voorzitter centrale cliëntenraad Altrecht, later PGB consulent bij het Steunpunt GGz Utrecht

Allen waren op hun eigen manier deskundig op het terrein van bewindvoering.

Aan het onderzoek werkten mee:

Ellen Beem	stichting RIPAG MWU, uitwerking onderzoeksgegevens en begeleiding bij schrijven rapportage
Jur Velt	vrijwilliger bij het Steunpunt, afname vragenlijsten

Voor een bijdrage aan de start van het onderzoek bedanken we:
Marry Mos (Platform GGz Utrecht) en Marcia Kroes (Wegwijswinkel)

voor de hulp bij het werven van respondenten:
diverse medewerkers van Altrecht, SBWU en Kwintes

en voor het kritisch lezen van de concept eindrapportage:
Dennis van de Berg (Wegwijswinkel), Connie Gaasbeek (stichting Bewindvoering Regio Utrecht), Jur Velt en de leden van de begeleidingscommissie, in het bijzonder Rinie en Roelien.

BIJLAGEN

- Flyer werving respondentent
- Vragenlijst

(VERVOLG) ONDERZOEK BEWINDVOERING

In opdracht van de centrale cliëntenraad van Altrecht is het Steunpunt GGZ Utrecht een onderzoek gestart naar de ervaringen van GGZ-cliënten met bewindvoering. Het onderzoek richt zich met name op beschermingsbewind. Deze maatregel heet in de wet ‘onderbewindstelling ter bescherming van meerderjarigen’. Onderbewindstelling betekent dat een cliënt (al dan niet vrijwillig) door de rechter een bewindvoerder krijgt toegewezen om zijn of haar financiën te beheren.

Klachten die leiden tot ontevredenheid bij cliënten zijn o.a.:

- gebrek aan inzicht in de eigen financiële situatie
- weinig keuzevrijheid bij het aanstellen en wisselen van bewindvoerder
- slechte informatie over rechten en plichten
- geen controle op de kwaliteit van de bewindvoerder
- verlies van zeggenschap, dat leidt tot afhankelijkheid.

Uit het onderzoek moet een beeld naar voren komen welke bewindvoerders in de regio MWU wel of niet voldoen, wat de criteria zijn waarop de cliënt beoordeelt, wat de voor- en nadelen zijn om een familielid als bewindvoerder te hebben, aan welke informatie de cliënt behoefte heeft, hoe dit het beste gerealiseerd kan worden en welke ondersteuning hierbij wenselijk is.

Voor het onderzoek zoeken we cliënten die ervaring hebben met beschermingsbewind, bereid zijn een vragenlijst in te vullen of mee te werken aan een interview. Je ontvangt hiervoor een kadobon van € 10,00 of € 10,00 contant.

De antwoorden worden anoniem verwerkt. De vragenlijst kan zelfstandig ingevuld worden of met behulp van een medewerker van het Steunpunt. Hiervoor wordt dan een afspraak gemaakt.

Informatie en aanmelding bij Marja de Ruiter op telefoonnummer 030-2369320 of via de mail: m.de.ruiter@ggzutrecht.nl. Aanmelden via een woonbegeleider, casemanager, persoonlijk begeleider of medewerker van een dagactiviteitencentrum kan ook.

Wij willen graag beginnen met enkele algemene vragen. Wilt u het antwoord invullen of het hokje aankruisen dat op u van toepassing is?

1. Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw

2. Wat is uw leeftijd?

- Jonger dan 20 jaar
- 20 t/m 29 jaar
- 30 t/m 39 jaar
- 40 t/m 49 jaar
- Ouder dan 50 jaar

3. Wat is uw thuissituatie?

- Ik woon samen met mijn echtgenoot/partner en kinderen
- Ik woon samen met mijn echtgenoot/partner
- Ik woon samen met mijn kinderen
- Ik woon samen met mijn ouders
- Ik woon samen met mijn broer(s) en zus(en)
- Ik woon alleen
- Ik woon in een beschermde of begeleide woonvorm
- Anders,
namelijk.....

4. Wat zijn uw inkomsten?

- Betaald werk
- WAO
- WAJONG
- AOW
- Bijstanduitkering
- Anders,
namelijk.....

Hieronder volgen een aantal vragen over het verzoek tot instelling van beschermingsbewind en benoeming van de bewindvoerder. Wilt u het antwoord invullen of het hokje aankruisen dat op u van toepassing is?

5. Wat was de aanleiding voor het verzoek tot instelling van beschermingsbewind?

- Eigen geld niet kunnen beheren
- Schulden
- Voorkomen van schulden
- Opname in een psychiatrische instelling
- Anders,
namelijk.....

6. Wie heeft het beschermingsbewind aangevraagd?

- Ikzelf → ga verder met vraag 11
- Echtgenoot/partner
- Ouder(s)
- Broer(s)/zus(sen)
- Ander familielid
- Mentor
- Curator
- Hulpverlener/woonbegeleider/maatschappelijk werker
- Anders,
namelijk.....

7. Is er overleg met u geweest?

- Ja
- Nee

8. Heeft u ingestemd met de instelling van beschermingsbewind?

- Nee → ga verder met vraag 9
- Ja → ga verder met vraag 10

9. Waarom heeft u niet ingestemd?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

10. Waarom heeft u wel ingestemd?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

11. Had u voorkeur voor een bepaalde bewindvoerder?

- Nee
- Ja
 - Echtgenoot/partner
 - Ouder(s)
 - Broer(s)/zus(sen)
 - Ander familielid
 - Mentor
 - Curator
 - Rechtspersoon (bijvoorbeeld Stichting Bewindvoering regio Utrecht, Obin BV)
 - Vrijwilliger
 - Anders,
namelijk.....

12. Wie is tot bewindvoerder benoemd?

- Echtgenoot/partner
- Ouder(s)
- Broer(s)/zus(sen)
- Ander familielid
- Vrijwilliger
- Rechtspersoon (bijvoorbeeld Stichting Bewindvoering regio Utrecht, Obin BV)
- Anders,
namelijk.....

13. Is de bewindvoerder gevestigd in het arrondissement (rechtsgebied) Utrecht?

- Nee
- Ja

14. Wanneer is het bewind ingesteld?

.....

15. Had u een verzoek tot instelling van beschermingsbewind kunnen voorkomen?

- Nee → ga verder met vraag 17
- Ja

16. Op welke wijze?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Hieronder volgen een aantal vragen over informatie voorafgaand aan het instellen van het beschermingsbewind. Wilt u het antwoord invullen of het hokje aankruisen dat op u van toepassing is?

17. Wist u vooraf wat beschermingsbewind inhield?

- Nee → ga verder met vraag 20
- Ja

18. Hoe bent u aan deze informatie gekomen?

- Familie
- Hulpverlener/woonbegeleider/maatschappelijk werker
- Bewindvoerder
- Folder
- Internet
- Anders,
namelijk.....

19. Was deze informatie voldoende?

- Ja → ga verder met vraag 21
- Nee

20. Welke informatie heeft u gemist?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Hieronder volgen een aantal vragen over de kosten en taken van de bewindvoeder en andere afspraken. Wilt u het antwoord invullen of het hokje aankruisen dat op u van toepassing is?

21. Wat is het tarief dat de bewindvoeder in rekening brengt?

€ per maand / kwartaal / jaar

22. Welke taken verricht de bewindvoeder voor dit tarief?

- Beheer inkomsten en uitgaven
- Regelen van bankzaken
- Aangifte van de inkomsten- en vermogensbelasting
- Aanvragen huursubsidie, uitkeringen en andere voorzieningen
- Aanvragen kwijtschelding lokale belastingen
- Aanvragen bijzondere bijstand
- Schuldsanering
- Andere taken,
 namelijk.....

23. Brengt de bewindvoeder nog andere kosten in rekening?

- Nee
- Ja

24. Wat voor kosten zijn dit?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

25. Kunt u de kosten van bewindvoering verhalen op de Bijzondere Bijstand?

- Ja → ga verder met vraag 27
- Nee

26. Waarom kunt u de kosten niet verhalen op de Bijzondere bijstand?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

27. Welke afspraken heeft u met de bewindvoerder gemaakt?

- Leefgeld
- Extra geld
- Spaarpotje
- Rekeningafschriften
- Post
- Deurwaarders
- Uithuiszetting
- Contact, bijvoorbeeld (telefonisch) spreekuur
- Bereikbaarheid
- Contact met familie/hulpverleners
- Geen nieuwe schulden maken
- Andere afspraken,
namelijk.....
.....

28. Hoe vaak heeft u contact met de bewindvoerder?

- 1 keer per week
- 1 keer per 14 dagen
- 1 keer per maand
- Anders,
namelijk.....

29. Hoe vaak vindt u contact wenselijk?

.....
.....

30. Hoe vinden de contacten plaats?

- Persoonlijk
- Telefonisch
- In aanwezigheid van
 - Echtgenoot/partner
 - Ouder(s)
 - Broer(s)/zus(sen)
 - Ander familielid
 - Mentor
 - Hulpverlener/woonbegeleider
 - Maatschappelijk werker
 - Ander persoon,
namelijk.....

31. Wie neemt het initiatief tot het contact?

- Ikzelf
- Bewindvoerder

32. Heeft u tijdens het beschermingsbewind nieuwe schulden gemaakt?

- Nee → ga verder met vraag 34
- Ja

33. Hoe is de bewindvoerder met de nieuwe schulden omgegaan?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

34. Legt de bewindvoerder rekening en verantwoording af?

- Nee
- Ja gericht aan
 - rechter
 - mij
 - beiden

Hieronder volgen een aantal vragen over het beëindigen van het beschermingsbewind. Wilt u het antwoord invullen of het hokje aankruisen dat op u van toepassing is?

35. Is het beschermingsbewind beëindigd?

- Nee → ga verder met vraag 36
- Ja, vanwege
 - ondercuratele stelling
 - bewind is overbodig geworden
 - bewind heeft geen effect
 - toepassing Wet schuldsanering natuurlijke personen (WSNP)
 - anders,
namelijk.....

36. Wordt de mogelijkheid van beëindiging van het beschermingsbewind met u besproken?

- Nee → ga verder met vraag 38
- Ja

37. Onder welke voorwaarden kan het beschermingsbewind beëindigd worden?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hieronder volgen een aantal vragen over eventuele onenigheid tussen u en de bewindvoerder en hoe dit is opgelost.

38. Is er wel eens sprake geweest van onenigheid tussen jou en de bewindvoerder?

- Nee → ga verder met vraag 41
- Ja

39. Waarover ging de onenigheid?

.....

.....

.....

.....

.....

40. Hoe is dit opgelost?

.....
.....
.....
.....
.....

Tot slot volgen hieronder een aantal vragen over uw ervaringen met beschermingsbewind, aanvullende opmerkingen of suggesties. Wilt u het antwoord invullen dat op u van toepassing is?

41. Wat levert het beschermingsbewind u op?

.....
.....
.....
.....
.....

42. Wat kan een alternatief voor beschermingsbewind zijn?

.....
.....
.....
.....
.....

43. Heeft u nog aanvullende opmerkingen of suggesties?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst.

ANTWOORDCOUPON

**Wilt u graag op de hoogte gehouden worden van de uitkomsten van het onderzoek?
Zo ja, waar kunnen wij deze informatie naartoe sturen?**

Uw naam:

Uw adres:
.....

Wilt u in een later stadium verder meewerken aan ons onderzoek?

Ja, via een een individueel interview
 een groepsgesprek
 beide

Nee

Mogen wij u hierover bellen om een afspraak te maken?

Telefoonnummer:.....